

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
19/2014
17. máj 2014

Ljudevit Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

V EURÓPE SA MUSÍME
NAUČIŤ PRESADZOVAŤ
Strana 4.

ZNEHODNOTENIE ÚSPOR
JE ZLÁ PREDSTAVA
Strana 5.

BUDÚCNOSŤ SLOVENSKA
V EURÓPSKEJ ÚNII
Strana 6.

BENEŠ MU STELESŇOVAL
POLITIKU KATASTROFY
Strana 8.

Š. KVIETIK PÚTAL ZJAVOM,
HLASOM AJ PREJAVOM
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovenské príslovie hovorí: Kto chce psa biť, palicu si nájde. Začiatkom májových dní si neprajníci Matice slovenskej – ale v podstate odporcovia slovenskej štátnosti vo všeobecnosti – našli na národnú ustanovizeň poriadny budzogán. A jeho tvrdé údery zaoboleli.

Vraj načo máme Maticu slovenskú v 21. storočí? Čo je jej poslaním? Kto sú vlastne matičiari? V tomto duchu sa viedli mediálne útoky z pier redaktorov liberálnych denníkov a bulváru. A to len preto, že na devínskej púti sa zúčastnil župan Banskobystrického kraja M. Kotleba. Ten si sadol medzi radových účastníkov osláv. V programe nevystúpil. Verejne neprehovoril. Ako býva zvykom, Matica pozvala všetkých županov, okrem ostatných predstaviteľov štátnej a samosprávnej moci.

Útok začal postkomunistický denník Pravda. Zo širiteľa totalitných lží sa „obratom“ stal hlásnik demokracie, zástanca rodovej rovnosti, ochranca menšín – a vraj aj – sociálnych práv občanov. Korunku útoku nasadil rovnako červeným mliekom oddojený historik Dušan Kováč. Ten prítvrdil. Vraj Matica robí hanbu. Súdruh historik si asi pomýlil dobu. Ak totiž matiční historici majú iný názor na slovenské dejiny ako bývalí komunisti (teda on), pôsobia v rozpore so štátnou doktrínou. Totalitní myslitelia nikdy nedokázali oceniť pluralitu názorov a slobodu historického výskumu. Podľa Kováča sú teda „hanbou“ nielen historici staršej generácie, ale aj mladí z Ústavu pamäti národa či priamo z Historického ústavu Matice slovenskej. Nevonia mu, keď sa snažia – najmä mladí historici – vykladať dejiny v súvislostiach. Napríklad, že bez prvej Slovenskej republiky by nebolo úspešné ani Slovenské národné povstanie. Apropos, čo pre štátnu doktrínu vykonal práve historik Kováč...?

Zaujímavosťou je, že „pluralitným a demokratickým“ médiám neprekáža jeho komunistická minulosť. Ich obľúbený historik si vždy vie poriadne kopnúť do duše národa. Jeho láska k slobode je asi taká ako komunistického vodcu Severnej Kórie.

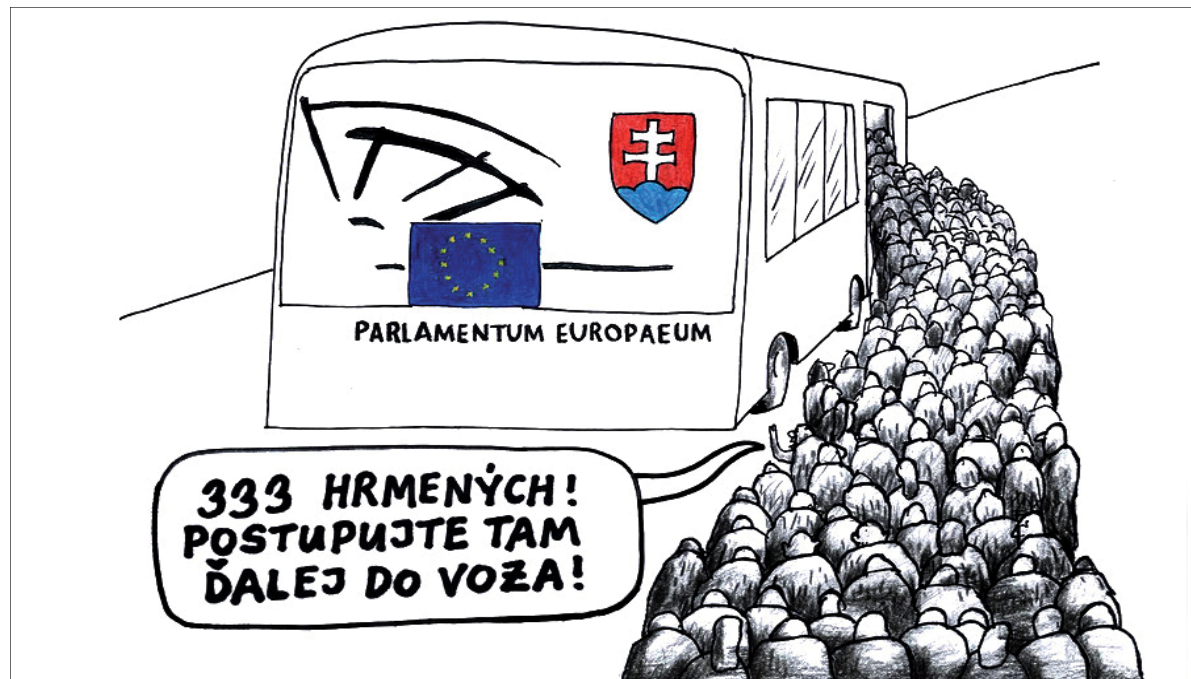
Maroš SMOLEC,
šéfredaktor

Eurovoľby ako príležitosť nielen pre kandidátov, ale predovšetkým pre voličov Koho pošle Slovensko do europarlamentu

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Na voľby do Európskeho parlamentu sa sústreďuje priam horúčkovitá aktivita takmer troch desiatok strán a vyše tristo kandidátov. Slovensko má tradične nízku účasť voličov a kampaň európskych inštitúcií na Slovensku, ako aj samotných politických strán je sústredená na to, aby účasť bola čo najvyššia. Eurovoľby budú už túto sobotu 24. mája.

Voľby sa konajú v čase krízy a skepsy po celej Únii. Neúčasť však situáciu nezlepší, práve naopak. Každý Slovák si musí uvedomiť, že o jeho budúcnosti sa rozhoduje aj v Bruseli. A svojou podporou poslať do EP poslancov, ktorí budú obhajovať predovšetkým slovenské štátne a národné záujmy. Zároveň novinkou týchto volieb je priamy vplyv volebných výsledkov na voľbu vedenia európskych orgánov podľa toho, ktoré zoskupenie získava viac hlasov – či ľudovci alebo socialisti – a teda jazýčkom na váhach sa môžu stať aj hlasy voličov z malého štátu – konkrétne aj Slovenska.

■ VÝZNAM PRE ŠTÁTY

Hoci sa neočakáva dramatická zmena v správaní sa slovenského voliča, teda masívnejšia účasť, predsa len treba robiť všetko pre jej zvýšenie. Slovenský volič by si mal získať rešpekt, prispieť k tomu, aby sa štáty nedelili na malé a veľké a aby delenie na nové a staré štáty EU zostalo minulosťou. Eurovoľby majú aj vnútropolitický význam – v niektorých štátoch už boli vládne a parlamentné strany porazené v eurovoľbách a naopak nevládne a neparlamentné sa do europarlamentu dostali.

V súčasnosti zastupujú Slovensko v Bruseli poslanci Edit Bauer, Monika Flašíková Beňová, Sergej Kozlík, Eduard Kukan, Vladimír Maňka, Alajos Mészáros, Miroslav Mikolášik, Katarína Neveďalová, Jaroslav Paška, Monika Smolková, Peter Šťastný, Anna Záborská a Boris Zala.

Voľby do Európskeho parlamentu (EP) umožňujú poslať slovenskému voličovi trinásť poslancov spomedzi 333 kandidátov. Po prvý raz sa konajú v atmosfére krízy, doznieva celoeurópska finančná kríza a slovenský volič ju osobitne vníma cez riešenia problémov spoločnej meny euro a eurozóny. Na druhej strane Slovenska sa priamo dotýka dlhodobá kríza na Ukrajine. Rýchla politická, ale najmä ekonomická stabilita u východného suseda nie je v dohľade. Priamo na hraniciach trvá kríza ovplyvňujúca názory voliča. Ako sa to prejaví v samotných voľbách a ako na účasti, to je kľú-

čová otázka. Podľa prezidenta Ivanu Gašparoviča mnohí voliči pôjdu voliť z úcty k politickej strane, ale zvýšenie účasti je otázne, veď aj polovica voličov vládnej strany, ktorá má tradične najvyššie preferencie, uvažuje o neúčasti na eurovoľbách.

■ V ČASE KRÍZY

V každom prípade, či sa prejaví pesimizmus doteraz prevažnej väčšiny voličov, ktorí nešli voliť, alebo snaha na voľbách sa zúčastniť, mimoriadne to zaväzuje na legitimitate tých, ktorých vyšle volič Slovenskej republiky do europarlamentu. V mi-

nulých voľbách stačilo už necelých päťdesiat tisíc hlasov na zvolenie europoslancu, lebo bola nízka účasť. Teda čím vyššia účasť, tým vyššia latka – paradoxne to môže byť nástroj nielen stúpcov volieb a EÚ, ale zvýšiť náročnosť pre všetkých môžu účasťou aj kritici či priami odporcovia úniovej praxe. V kampani na Slovensku sa tak doslova bojuje za každé percento nad hranicu minimálnej účasti dvadsať percent. Účasť vo voľbách ukáže, či bude naďalej Slovensko štátom, kde je nízka účasť na eurovoľbách, ale celkovo vysoká podpora pre EÚ.

3 OTÁZKY PRE: Igora MATOVIČA, poslanca NR SR a predsedu OĽaNO Živnostníci sú na Slovensku znevýhodnení

• Hlas živnostníka sa do politického neba na Slovensku nedovolá. Ako vnímate tento stav?

Pre štát živnostník dlhodobo predstavuje len užitočného idiota. Vládnej moci sa preto živnostníci veľmi oplatia – nevisia na krku štátu, nekazia štatistiky nezamestnaných, neštrajkujú, držia hubu a krok a len platia a platia do spoločnej kasy, ktorú politici tunelujú a rozkrádajú. Čo viac si môžu vládni politici priať?

• Je spravodlivé, že živnostník živí svoju rodinu, odvádza odvody a dane, nevyťahuje zo sociálnej siete štátu ani euro a žije pritom v existenčnom ohrození?

Živnostníci sú výrazne znevýhodnení aj voči podnikateľom s vlastnými eseročkami. Živnostník ručí celým svojím majetkom, kým spoločník s. r. o. len do výšky svojho vkladu. Ak živnostníkovi obchod nevyjde, môže prísť o všetko a do konca života môže mať na krku štát cez svojich exekútorov. Priemerný slovenský živnostník je ako usilovná včelička – kmitá, maká, stará sa o seba, rodinu, štát a keď sa dostane do problémov, ten istý štát mu stúpne na krk.

• Navrhujete právnu ochranu živnostníkov pred neplatičmi ich faktúr.

Práve preto, že živnostníci sú dlhodobo vládnu mocou zaznávaní, navrhujeme, aby nezaplátané práce, ktorú si živnostník vyfakturuje, bolo považované za trestný čin. Tým by živnostníci, ktorí sú veľakrát doslova prinútení „ísť na živnosť“, získali de facto identickú ochranu ako zamestnanci. Samozrejme, o trestný čin by nešlo v prípade, ak by druhá strana objektívne peniaze na zaplátanie faktúry nemala k dispozícii. Avšak typickým príkladom, keď sa „čávo“ v bavoráku smeje do očí živnostníkom, ktorých podviedol a zneužil, by sme takto zabránili.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív SNN

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 20/2014
SI PREČITATE

■ Udalosti na frontoch prvej svetovej vojny zasiahli sedminu obyvateľstva Slovenska
■ Róbert LETZ: Moderného historika by mala viesť objektivita a nestrannosť
■ Máme na Slovensku skutočnú národnú politickú elitu na obranu národa?

Výbor Matice slovenskej svorne prijal šetriace opatrenia ustanovizne Ekonomický a organizačný reštart sa začal

Text a foto: (mrs)

V sobotu 10. mája rokoval výbor Matice slovenskej. Hlavnou úlohou matičiarov bolo schválenie vnútorných predpisov, ktoré predpokladajú výrazné šetrenie finančných prostriedkov. Ustanoví sa dostala do situácie, keď finančné zdroje úplne nestačia na pokrytie jej chodu na rok 2014. Preto si požičala od banky 150 tisíc eur na preklenutie tohto obdobia. Vnútorné predpisy matičiari schválili.

Nová organizačná štruktúra a poriadok Matice slovenskej predpokladá štyri stupne riadenia. Najvyšším ostáva valné zhromaždenie MS, pod ním je výbor MS (VMS), následne predseda Matice, ktorý je štatutárom a vedúcim pracovníkom profesionálnych zamestnancov. Pod ním je správca, následne útvary, na ktorých čele sú riaditelia alebo koordinátori. V rámci tejto úrovne je finančné, členské, vedné ústredie a koordinátor pre informačné ústredie. A potom zamestnanci jednotlivých odborov.

■ ÚSPORA FINANCIÍ

Schválenie týchto dokumentov zabezpečí výraznú finančnú úsporu pre organizáciu. Je zrejme, že Maticu neobide prepúšťanie už v prvom polroku. V pr-

vom rade sa reštrukturalizácia bude týkať martinského ústredia, z ktorého bude musieť odísť vyše dvadsať zamestnancov. Predkladatelia zmien z personálnej komisie ešte nevedeli, koľko presne ušetrí. Vyčíslenie šetrenia pripraví do 7. júna, keď sa na ďalšom rokovaní VMS predpokladá prijatie rozpočtu MS na rok 2014. Predbežné odhady v šetrení sa pohybujú okolo trinásť- až pätnásť tisíc eur mesačne. „Schválenie vnútorných predpisov Matice slovenskej zabezpečuje úsporu finančných prostriedkov. Výpadok dividend Neografie, ktorej takmer 89-percentným vlastníkom je Matica, spôsobil nedostatok peňazí na tento rok. Preto sme museli konať. Toto je riešenie a som spokojný, že sme sa na tom zhodli vo výbore,“ uviedol predseda. Vý-

bor tieto závažné personálne rozhodnutia schválil jednohlasne.

■ DIGITALIZÁCIU ARCHÍVU

Predseda MS oboznámil výbor aj s projektom digitalizácie národného archívu, ktorého súčasťou je matičný archív. Najvýznamnejším z benefitov projektu je vytvorenie digitálnych konzervačných kópií archívnych dokumentov, ktoré sú významným prvkom preventívnej ochrany, a zároveň v budúcnosti bude možné obmedziť na minimum fyzickú manipuláciu s nimi, a tým prispieť k zachovaniu ich fyzického stavu a zníženiu nákladov spojených s konzervovaním a reštaurovaním. Zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku na tento projekt bola podpísaná medzi Maticou slovenskou a Ministerstvom kultúry SR ako sprostredko-

vateľským orgánom Úradu vlády SR koncom januára 2013. Projekt pomôže Matici stať sa multifunkčným kultúrnym a informačným centrom, ktoré bude poskytovať informácie z vybudovaného a zo spracovaného vedomostného systému, umožní zvýšiť a zlepšiť spoluprácu s ostatnými pamiatkovými inštitúciami, s Ministerstvom kultúry SR, ako aj s ostatnými inštitúciami v oblasti prezentačnej činnosti, zároveň dovoľí MS zapojiť sa do projektov v oblasti vedy, výskumu a vzdelávania. Celkové oprávnené výdavky predstavujú sumu 4 065 319,86 eura, hodnota príspevku z Európskeho fondu regionálneho rozvoja je 3 862 053,87 eura a zvyšok vo výške päť percent zabezpečuje MS z vlastných zdrojov.

■ ÚTOKY NA MATICU

Podpredseda Matice slovenskej a moderátor nedávnej Národnej púte na Devín J. Šimonovič na svojej tlačovej besede reagoval na organizovaný útok médií proti Matici. Využili prítomnosť bansko-bystrického župana M. Kotlebu na oslavách a Maticu opäť osočovali z netolerancie, nacionalizmu a radikalizácie. Vzhľadom na uzávierku tohto vydania rozhovor s J. Šimonovičom priniesieme v SNN 20.

Spomienky Matice slovenskej k 95. výročiu generálovej smrti Čo ak by M. R. Štefánik nezomrel...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: (mrs)

Počas prvého májového týždňa sa po celom Slovensku konali spomienkové podujatia pri príležitosti deväťdesiateho piateho výročia tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika. Viaceré pietne a slávnostné akcie zorganizovala aj Matica slovenská. V deň výročia tragédie 4. mája sa na Námestí M. R. Štefánika v Bratislave na nábreží Dunaja pod novou sochou generála konalo matičiarske slávnostné zhromaždenie. Medzi prítomnými boli aj prezidentka Transnacionálneho Inštitútu Štefánika Zuzana Skalická a podpredseda Klubu generála M. R. Štefánika Ľuboš Jurík.

Organizátor Vlasteneckej pochôdzky, dlhoročný matičiar Stanislav BAJANÍK.

Najvýznamnejším matičným podujatím v rámci celoslovenských spomienkových akcií bola Vlastenecká pochôdzka matičiarov od Šamorína, cez Dunajskú Lužnú až po mohyly na mieste tragickej smrti M. R. Štefánika v Ivanke pri Dunaji 6. mája. Tam vyvrcholila pietnym programom a odovzďávaním vencov za účasti Čestnej stráže prezidenta SR a hudby ministerstva vnútra, Matice slovenskej, Združenia protifašistických bojovníkov, slovenských krajanov a členov 2. jazdeckého pluku čs. legionárov v Rusku.

■ CENA ŠTEFÁNIKA

Organizátor a matičiar Sta-

nislav Bajaník uviedol, že ide už o 24. ročník tejto vlasteneckej pochôdzky. „Pietna spomienka je tichá a účtichodná. Zazneli slovenská a talianska hymna. Boli pripomienkou tragickej smrti M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu. Zahynuli tu, pochovaní sú na Bradle a niektorí zo sprievodu v Taliasku.“ Predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí V. Skalský listom pozdravil prítomných a uviedol, že združenie sa rozhodlo zriadiť novú cenu M. R. Štefánika pre tých, ktorí sa najviac zaslúžia o slovenskosť v zahraničí, o krajanov a ich identitu. Predseda Matice M. Tkáč pripome-

nul: „Štefánik nebol členom Matice slovenskej, lebo sa narodil päť rokov po jej zrušení a zomrel v roku, keď bola obnovená. Nebyť Štefánika dnešné Slovensko by bolo iné, akým je. Ak by nezahynul na tomto mieste, stal by sa viceprezidentom Česko-Slovenska. Počas jeho života by sa štátprávne postavenie Slovákov vyvíjalo inak, ako to bolo. Tak veľmi Slovákom Štefánik chýbal a chýba doteraz.“

Starostka Ivanky pri Dunaji Magdaléna Holcingerová ocenila dlhodobú finančnú pomoc Bratislavského samosprávneho kraja, vďaka ktorému je mohyla pri Bratislave v dobrom stave.

■ ŠTEFÁNIKOVA TVÁR

V pondelok 5. mája sa udialo významné podujatie v bratislavskom Primaciálnom paláci. Výstavu s názvom 60 rokov skrývajúca tvár Štefánika opäť v Bratislave slávnostne otvorili primátor hlavného mesta Milan Ftáčnik a minister obrany SR Martin Giváč. Na otvorení výstavy boli za spoluorganizátorov aj riaditeľ Vojenského historického ústavu plk. Mgr. Miloš Čaplovič a predseda Nadácie M. R. Štefánika profesor Ján Fúška. Expozícia vo vstupnej sále Zrkadlovej siene Primaciálneho paláca predstavuje aj nadživotnú bronzovú podobu tváre ako fragment zničenej sochy Štefánika, ktorý sa po šesťdesiatich rokoch vracia do Bratislavy. Pôvodná bronzová socha českého sochára Bohumila Kafku bola v čase komunizmu odstránená pred bratislavskej Reduty a zachoval sa iba odlitek tváre, ktorý bol roky ukrytý v depozitári Slovenskej národnej galérie vo Zvolene. Na základe porovnávacích štúdií pôvodnej sochy bola vytvorená jej približná kópia, ktorá je v súčasnosti dominantou námestia pred novou budovou SND.

■ PRÍBEH PRVEJ SOCHY

Už krátko po Štefánikovej smrti sa objavili návrhy na pamätník, ktorý by dôstojne pripomínal jeho osobnosť. Lenže tak ako nemal hrdina ľahký osud počas svojho života, ani po jeho smrti neboli vôbec jednoduché osudy jeho pamätníkov po celom Slovensku. Počas prvej Česko-Slovenskej republiky sa najvyššou poctou Štefánikovi v Bratislave malo stať monumentálne súsošie, na ktoré vyhlásili verejnú súťaž. Jej výsledky oznámili 28. októbra 1928 a termín slávnostnej inštalácie mal byť ten istý deň o desať rokov neskôr. Porota vyhodnotila ako najlepší návrh Bohumila Kafku, ktorý sa so Štefánikom osobne dobre poznal, a teda mal vo svojom výtvarnom vnútornom videní zachovanú aj jeho fyziognómiu. Celkový rozpočet na pamätník bol tri milióny korun, čo bola vtedy obrovská suma.

Štefánik ostal národným hrdinom aj počas trvania prvej Slovenskej republiky a bol ním aj v prvých rokoch po konci druhej svetovej vojny. Zmenilo sa to až v päťdesiatych rokoch. Jeho sochy boli v rámci komunistického a najmä pragocentrického likvidovania štefánikovskej legendy odstraňované a iba občas sa podarilo zachrániť a uchovať niektoré fragmenty, ktoré čakali kdesi skryté celé desaťročia. To bol aj osud tváre zo sochy, ktorú vytvoril B. Kafka.

Likvidácia pomníka v Bratislave bola starostlivo pripravená. Ako uvádza historik Pavel Dvořák: „Všetko sa odohralo v prísnom utajení. Bezpečnosť uzavrela celý priestor od Dunaja až po Rybnú bránu. Nik nemal vidieť, ako zamestnanci Stavokombinátu, Cestného závodu mesta Bratislavy a aj vojaci bojujú v dokonalom dielom. Vojaci sa vracajú na akciu pripravovali v rámci bojového poplachu. Vzali oceľové lano, žerjav a transportér, aby pomohli civilom, ktorým sa sochu nepodarilo zložiť ani s pomocou plne obsadených nákladných áut. Iba čo sa im pošťastilo odtrhnúť hlavu, na ktorú ktosi zavesil oceľové lano. O deviatej večer 31. marca 1954 videli obyvatelia v domoch okolo námestia spoznať záclon, ako sa socha naklonila, ale ešte vždy stála, a to až dovtedy, kým ju ženisti neodpálili. Potom ju naložili a odviezli.“

Pod sochou v Bratislave.

VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV VLASTENECKEJ POCHÔDZKY

z 24. ročníka Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu pri príležitosti 95. výročia tragickej smrti gen. Dr. M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu.

Rok 2014 je aj rokom stého výročia začiatku prvej sve-

tovej vojny, v ktorej práve M. R. Štefánik zohral významnú politickú, strategickú, diplomatickú, oslobodzovaciu úlohu Slovákov a Slovanov. Z tohto pamätného miesta preto my účastníci tohtoročnej vlasteneckej pochôdz-

ky voláme po prehľbovaní slovensko-slovenskej vzájomnosti ako duchovného a mravného odkazu našich predkov a obetí nám a našej mladej generácii.

Európa a svet by boli bez slovenského prínosu ochu-

dobnené. Nech sú si teda vedomé nášho historického i súčasného vkladu do svojej identity a výchovy mladej generácie.

Slováci, Slovania, Európania, nech nás duch a odkaz M. R. Štefánika ve-

die vo vzájomnom spolunažívaní.

Ivanka pri Dunaji 6. mája 2014
Magdaléna Holcingerová, starostka obce Ivanka pri Dunaji
Stanislav Bajaník, MO MS Dunajská Lužná

Niet záruk pokoja ani mieru

Dušan D. KERNÝ

Prudko valiace sa udalosti zmenili Ukrajinu a medzinárodné vzťahy. A dotýkajú sa nás všetkých. Zmena sa týka aj podmienok, v ktorých pôsobi terajšia a budúca slovenská politika a ekonomika, pôsobenia Slovenska v spojeneckých záväzkoch NATO, EÚ a eurozóny. Ani na Slovensku, ani v Európskej únii niet jedného jednotiacieho názoru. Rastie teda zodpovednosť nielen politiky, ale najmä žurnalistiky. Médiá by nemali byť iba výlučným sprievodným propagandistickým orchestrom politických, ekonomických a vojenských rozhodnutí európskych a transatlantických zoskupení.

Po prvý raz, odkedy je Slovensko členom Aliancie a Únie,

ciťť rozpor medzi globálnymi záujmami NATO a USA a potrebami riešiť európske problémy v priestore medzi Ruskom a Európskou úniou. Nie je jasné, ako to urobiť bezbolestne. Je zrejme, že zosilnené sankcie voči Ruskej federácii by viac poškodili Európu než USA, a to nielen hospodársky, ale aj geostrategicky. Pre médiá je podstatné, aby ukrajinskú krízu využili na zmenu, ktorá je pri takomto prerastaní domácej, zahraničnej, vojenskej, bezpečnostnej politiky nevyhnutná, a využili vysoký záujem verejnosti o pravdivé zobrazenie skutočnosti a o takú slovenčinu, ktorá udalosti pomenúva. Máločo priťahuje záujem tak ako práve rozporupl-

ný či tendenčný prístup k vývoju na Ukrajine.

Keď sa ukrajinská kríza začala, nemali sme nijaké prepočty, aké ekonomické, hospodárske následky to bude mať

KOMENTÁR

pre Slovensko, pretože analýzy konkrétneho ekonomického dosahu na Slovensko sa nerobili v rámci prístupových rokovaní EÚ s Ukrajinou, začali sa robiť, až keď USA a v závese EÚ bezvýhradne a všestranne začali podporovať dočasnú ukrajinskú vládu. Stav ekonomiky Ukrajiny hovorí, že to Európska únia bezbolestne neutiahne. Racionálny postup by bol urobiť to spoločne s Medzi-

narodným menovým fondom, USA, EÚ a Ruskou federáciou. Výhodiskom by bolo mať všeobecne prijateľnú vládu v Kyjeve. Vojensko-bezpečnostné riešenie NATO a bezpečnostno-ekonomický postup EÚ, vychádzajúci z rovnakého prístupu a postupu spojencov voči Ukrajine a Rusku, sa teraz rodí uprostred ukrajinskej krízy a má sa stať základom pre vzťahy s nimi najbližšie desaťročie či desaťročia.

Politika nemôže cúvnuť ani z našich spojeneckých záväzkov v Aliancii, ale ani z úniových potrieb – pre malé štáty je to veľký problém, ale aj umenie preklenúť to. Únia tvrdila, že spoločná zahraničná politika, rokovania s Ukrajinou a politika voči Rusku nie sú „nijakou geopolitickou hrou o zóny vplyvu“. Nepresvedčili sme o tom ani Putinovu Moskvu, ale ani Obamov Washington. Ukrajina požíva už za dočasnej vlády bezprecedentnú, každodennú podporu vedenia USA a v závese EÚ od 21. februára, keď sa dostala

pri porušení ukrajinskej ústavy k moci. Dnes nekontroluje celé územie, lebo podľa dočasného prezidenta problém je v tom, že odporcov kyjevskej vlády „podporujú občania regiónov“. Nech bude vývoj akýkoľvek, budeme mať do činenia s ekonomickými problémami ukrajinského štátu takých rozmerov, že ťažko očakávať podmienky pre politickú stabilitu.

Celé roky sme nepochopili, čo sa vlastne deje na Ukrajine, neodhadli sme, čo sa deje v Ruskej federácii, ale najmä a predovšetkým sme sa ani nezaoberali, čo sa deje v USA. Vojna v Iraku nás nepoučila rozlišovať medzi politikou Bieleho domu či ministerstva zahraničných vecí, medzi záujmami Pentagonu a vojensko-priemyselného komplexu, hoci máme na to bezbariérové možnosti. Dnes beží už štvrté volebné obdobie, teda už druhé desaťročie, čo je v Bielom dome prezident USA riešiaci krízové a vojnové situácie, v ktorých kľúčovú úlohu majú práve USA.

Neprofesionalita v médiách

Eva ZELENAYOVÁ

V deň, keď uplynulo deväťdesiatpäť rokov od tragickej smrti generála Štefánika, sa na televíznych obrazovkách objavila téma Hedviga Malinová (TA3) a európske fondy (RTVS). Na Ukrajine, v susednej krajine, kde hrozí vojnový konflikt, RTVS nemá svojho spravodajcu. Nemá ho ani v Sýrii. Využíva českých novinárov, takže sme pomaly tam, kde sme boli pred rokom 1993. Slovenská verejnoprávna televízia naštartovala spiatocku. Na svätorečenie dvoch pápežov síce televízia do Ríma vyslala vlastného redaktora, ale do ankety vybral opäť pútnikov z Českej republiky, hoci za svätých boli vyhlásení Poliak a Talian. Spravodajstvo verejnoprávnej televízie sa zo dňa na deň viac podobá bulvár-

nym televíziám. Ak teda spoločnosť po roku 1989 očakávala, že časom sa bude televízia profesionalizovať, stal sa opak. Od dramaturgie až po konečnú realizáciu je to z roka na rok horšie. Neob-

POZNÁMKA

jektívne spravodajstvo, nekvalitná publicistika, obmedzený výber tém, protagonistov, nízka úroveň spracovania príspevkov... Azda už niet odvetvia, kde by neprebehla reforma, iba v médiách nie a nie. Ku kritizovanému formátu Štefana Hríba pribudol ďalší podobný Michala Havrana. Oslovujú nepatrnú časť obyvateľstva, no v médiách dostávajú priestor, akoby boli hovorcami piatich miliónov. Médiá sa

vzďaľujú ľuďom, nerešpektujú ich názory, stávajú sa iba propagandistickým nástrojom záujmových skupín.

Vlani sme si pripomenuli 1150. výročie od príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Čo slovenská televízia pripravila k tomuto výročiu? Nič vlastné. Odvysielala český dokument s českou optikou. Televízne štáby sa ani len neunúvali ísť na akcie súvisiace s našimi národnými dejinami. Rok 2014 vyhlásila cirkev za Rok Sedembolestnej Panny Márie. Nielenže ide o patrónku Slovenska, ona má aj svoje historické pozadie. Verejnoprávna televízia zasa nič. O osobnostiach slovenského národa celé generácie takmer nič nevedia. Zámerne boli vysúvané

z našich dejín, veď Slováci nemali mať nijaké. A skôr než sme sa na Slovensku pustili do objavovania vlastných dejín, ukrižovali sme ich v publikácii o mýtoch.

Pravda a Sme, dva denníky, ktoré sa tvária ako mienkotvorné, možno jednoducho označiť ako neomarxistické a neoliberalné. Sú to ideológie, ktoré dnes ovládajú Slovensko. Preto neprekvapuje, že v Pravde odznie nenávisť komentár voči Matici slovenskej. Autor sa presvedčivo predstavuje ako pohrobok neomarxistickej historiografie so zmyslom pre účelové narábanie s terminológiou. Ak by hľadal ľudí, ktorí vymenili proletársky internacionalizmus za čosi trendové, čím nacionalizmus na Slovensku iste nie je, určite by ich našiel medzi televíziou vyhľadávanými komentátormi. Napríklad Leškom či Chmelárom. Autor sa s veľkým apetítom pasuje do úlohy cenzora, akoby si ani nevšimol, že už vyše dvadsať rokov je v tomto štáte z ústavy zakázaná! Nielen verejnoprávna televízia zaradila spiatocku...

AKO BOLO, ČO BOLO

Speváčka Ivet Bartošová skočila pod vlak. „Je to hrôza. Hrôza. Ale úprimne, nie som jediný, kto to čakal. Celý spôsob existencie a prezentácie Ivet Bartošovej k takémuto koncu smeroval,“ zamyslel sa moderátor Jan Musil. Ivetin manžel obvinil za jej smrť bulvárnu tlač. Jej predchádzajúci priatelia obviňujú jej manžela. Speváčka Natálie Kocábová: „Ivetu Bartošovú zabil tento štát.“ Jej kolega Richard Krajčo spresnil: „Český bulvár to dokázal. Má na svedomí prvú smrť.“ Bulvárny novinár Pavel Novotný, ktorý o sebe tvrdí, že je Ivetin priateľ, ešte pred tragédiou vyjadril krutú pravdu: „My ju skutočne zabijeme. Ona sa však zabija i sama, ale o tom sa ne bavme. Faktom je, že na jej dlhé roky parazitujeme, ľudsky ju už aj ľutujem. Uvedomujem si, že keď ju vyfotia pomočenú, je to nedôstojné, a že skutočne prispievame k jej bližiacemu

sa koncu. Záujem o ňu je neskutočný, články o nej si otvárajú aj ľudia, ktorí bulvár nečítajú. Potom idú hranice nabok a budeme na nej parazitovať až do konca a ešte pol roka po

li háklivé a často zničujúce informácie bulváru. Namiesto pokoja prinášali ďalší cirkus. Čím viac sa speváčka zamotávala do problémov, tým častejšie sa objavovala na titulných

žím ten vývoj trochu pozastaviť a zjemniť tvrdosť toho sveta. Začína byť veľmi rýchly. Všetci začíname byť strašne nervózni a z nášho života sa pomaly vytrácajú city a láska.

li jej príbehom, nájdú si ďalšie obeť vo svete, v ktorom sú zvrátenosť a zhovädilosť žiadanejšie ako pokoj duše a láska. V televíznych smotánkach sa zo svojich škandálikov vytešuje dostatok súcich „celebrit“ s hrošou kožou, ktoré rady poslúžia svojimi škandálmi. Politikom a mediálnym oligarchom to bude vyhovovať. Mátež škandálov odpúta pozornosť od ich zákulisných hier a prechmatov.

Nemienim súdiť citlivú krásku za život, aký žila. Od súdila sa sama spôsobom najkrutejším. Sotva však myslela na to, že len smrť zabezpečuje tragickým postavám ich nesmrteľnosť. Ivet sa stala legendou. Jej šlágre prežijú. Možno sa popri obohranom muzikáli Evita objaví muzikál Ivet a bude znovu otáčať príbeh plný lásky, ktorú rozdávala vo svojich pesničkách. Jeho tvorcovia však budú mať obrovský problém nájsť hlavnú predstaviteľku, ktorá by sa aspoň trochu približovala originálu.

Namiesto ufňukaného nekrológu

Peter VALO

ňom. Je to tvrdé a nemorálne, ale tak to je.“ A neskôr po jej smrti dodal: „S Ivetou ma spájalo dlhoročné priateľstvo, bol som s ňou v pravidelnom kontakte a ten som na rozdiel od mnohých, najmä v poslednom čase, nezneužíval v jej neprospech.“

Speváčka Bára Basiková sa vyjadřila, že za všetko môžu ľudia z jej okolia. Práve jej blízki, od ktorých očakávala pomoc a ochranu, popri nej zviditeľňovali sami seba, a pravdepodobne poskytova-

stránkach novín. A bulvár prežíva len vďaka tým, ktorý mu zisťne alebo škodoradostne poskytujú informácie.

Iveta Bartošová chodila rada na Slovensko. Nevďak som si spomenul na naše staršie stretnutie pri nahrávaní duet s Martinom Babjakom. Bola plná energie. Hovorila o svojich nových pesničkách s vlastnými textami: „Búrim sa proti svetu, lebo nesúhlasím s tým, že speje niekam, kam by nemal, a rúti sa tam strašne rýchlo. Preto sa sna-

že to obrovská škoda. Prebijajú ich iné veci, ktoré sú tvrdé a zlé.“

Žiaľ, pri svojom rýchlom živote zastavila len samu seba. Za niekoľko rokov sa zo šarmantnej stálice stala troska. Po viacerých pokusoch o samovraždu si zvolila krutý a rezolútny koniec Anny Kareninovej, aby naposlady nakrmita novinársku hyenu, ktorá jej celý život vysávala krv. Otroci vydavateľov budú na jej tragédii parazitovať ďalej. Keď zistia, že už verejnosť presýti-

SEBAOBRAŇA

Na slovenskú mládež sa nedávno bližšie pozrel inštitút IUVENTA. Výsledky výskumu zverejnil v situačnej analýze, ktorá hovorí o kvalite života mladých ľudí. Nezaujím o veci verejné je u nás problémom dlhší čas. Ukazuje sa, že ani mladí v tom nie sú výnimkou. Keď sa na politické vedomosti pýtali mladých v Trnave a Rimavskej Sobote, výsledky boli veľmi smutné.

Držiteľka rána

Podľa tvrdení respondentov sa záujem mladých o veci verejné pohybuje na úrovni dvadsaťpäť percent, pričom hlbší záujem o politiku prejavujú len asi štyri percentá z nich. Podľa európskych prieskumov je to práve generácia vo veku osemnásť až dvadsaťštyri rokov, ktorá najmenej chodí k volebným urnám. Hoci správa hovorí o globálnom vzdelávaní, nehovorí nič o tom, či mladí uvažujú globálne a konajú lokálne. Problematika chudoby či klimatických zmien pre mladých nie je dôležitou témou. Zatiaľ ju v školách nastoľujú najmä mimovládne organizácie, tie však majú na supľovanie hodín náuky o spoločnosti obmedzené ľudské aj finančné kapacity.

Konzumný spôsob života vedie u mladých k zníženej fyzickej aktivite, zato stúpa ich spotreba tabaku. Napriek tomu, že väčšina školákov hodnotí svoje zdravie ako vynikajúce alebo dobré, takmer každé druhé dievča a každý tretí chlapec trpí minimálne raz za týždeň najmenej dvoma zdravotnými ťažkosťami. Správa spomína napríklad problém s obezitou. Nadváhu dnes trpí každá tretia žena a takmer každý druhý muž vo veku osemnásť až tridsať rokov. Tento trend má stúpajúcu krivku. Súvisí to aj s tým, že mladí nie sú zvyknutí stravovať sa pravidelne. Zato takmer každý tretí mladý človek vo veku osemnásť až tridsať rokov je denný fajčiar (tridsaťdeväť percent mužov, dvadsaťšesť percent žien).

Problémom je aj sexuálne správanie. Na Slovensku sa pred neželaným otehotnením pomerne rizikovo chráni len tridsaťpäť percent žien, pätnásť percent mladých žien nepoužíva nijaký typ antikoncepcie. Podľa toho sa časť žien nestavia k téme ako neotehotniť práve najzodpovednejšie. Pomoc namiesto u odborníkov hľadajú na rôznych webových diskusióch. Nepoužívanie kondómu, ktoré bolo zistené u štyridsiatich percent sexuálne aktívnych školákov, predstavuje pomerne vysoké riziko novej nákazy sexuálne prenosnými chorobami, konštatuje správa. Počas prednášky na strednej zdravotníckej škole žiačky chceli mať hodinu otázok a odpovedí. Pýtali sa všeličo. Jedna mladá žena, ktorá chce byť zdravotnou sestrou, anketárom odpovedala, že si myslela, že ju tabletková antikoncepcia ochráni pred prenosom syfilisu.

Značná časť mladých dnes čelí aj riziku chudoby. Miera rizika ich prepadu do biedy sa pred dvomi rokmi pohybovala na úrovni takmer dvadsaťdva percent. Sociálnym vylúčením bol ohrozený skoro každý štvrtý mladý človek do osemnásť rokov. Najviac nim dnes trpia mladí Rómovia zo segregovaných komunít, ale aj mladí z detských domovov a reedukačných centier. Niektoré čísla v správe ukazujú aj to, že silnou stránkou našich mladých nie je napríklad záujem o dobrovoľníctvo. V pomoci iným ľuďom sa v súčasnosti angažuje približne iba štvrtina z nich. Dôvod, prečo sa mladí dobrovoľníctvu vyhýbajú, vidí správa v tom, že ich k tomu dospeli vôbec nevedú...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Boris ZALA: Kvalitná reprezentácia sa podieľa na osude Slovenska Treba sa naučiť spájať aj presadzovať

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: (mrs)

Europoslanec Boris Zala (SMER-SD) patrí k najaktívnejším zástupcom Slovenska v Európskom parlamente. Ako člen jeho zahraničného výboru mal v uplynulom období neraz možnosť obhajovať a presadzovať takú agendu, ktorá priamo súvisela so slovenskými záujmami. V rozhovore pre náš týždenník približuje význam angažovanosti slovenských občanov pri výbere volených zástupcov do orgánov európskeho spoločenstva aj svoje pôsobenie v jeho zákonodarnom zbore.

Boris ZALA na mieste tragickej smrti M. R. Štefánika.

• Blížia sa voľby do Európskeho parlamentu. Napriek tomu, že z hľadiska smerovania aj slovenskej vnútornej politiky ide o dôležité voľby, Slováci ich podceňujú. Nízka účasť je toho dôkazom? V čom vidíte dôvody nezájmu Slovákov voľiť v eurovoľbách?

Nevidím to ako tragédiu. Slováci nemajú stále pod kožou fakt, že sme súčasťou súštátia a v ňom musíme naše slovenské záujmy presadzovať. Ale musíme ich vedieť aj správne formulovať. A hľadať si spojencov. Výhodou EÚ je fakt, že nie sme partnerom iba jedného „silnejšieho“, ale vieme sa dať dokopy s inými krajinami a naše záujmy zmlononásobiť. To však treba vedieť. Nestačí nariekať a horekovať nad tým, čo nám chýba, ale presadiť sa. Tak ako to robil M. R. Štefánik. A potom nebudeme pesimisti, v Európskom parlamente sa rodí množstvo zákonov, ktoré chránia život našich občanov: v zdravotných normách, ochrana spotrebiteľa je alfou a omegou práce europarlamentu. Spomeniem dovozy detských hračiek. Prisne strážiame, aby v dovozoch z Číny, Indie neboli toxické látky a deti potom netrpeli alergiami či astmou. Alebo ceny – EÚ je dostatočne silná, aby tlačila na mo-

nopoly (mobily, počítačové služby atď.), aby nezvyšovali, ale aj znižovali ceny. Slovensko samé by to nezvládlo, robili by si s nami podľa ľubovôle. Všeobecne treba povedať, že EÚ je skvelou obranou proti neudhom globalizácie, je to dostatočne silné spoločenstvo, ktoré sa vie brániť proti diktátu „trhu“. Je to priestor našej ekonomickej suverenity. Dnes sme začali tvrdý zápas proti daňovým rajom, aby nám tam neodtekali peniaze. Slovensko by samo nemalo šancu tomu zabrániť, no ani také Nemecko. Ale celá EÚ je sila, ktorá to dokáže.

• Platí skutočne, že „o Slovensku sa rozhoduje v Bruseli“?

Takýto postoj musím nazvať nezmyslom. EÚ je usporiadaná tak, že proti vôli nijakého členského štátu sa nemôže nič udiť. Premiéri majú na zasadnutí Európskej rady právo veta. Navyše všetky návrhy sa najprv prerokujú s národnými vládami, potom náš parlamentný výbor (v Národnej rade SR) určuje mantinely, v ktorých sa môžu ministri pohybovať... Je však častá politická na Slovensku, ktorí sa radi vyhovárajú na Brusel, lebo nevedia dostatočne zdôvodniť isté rozhodnutia alebo nemajú od-

vahu vziať na seba zodpovednosť. A kde môže Brusel zatlačiť? Áno, tam, kde sme na seba dobrovoľne zobrali záväzok, tam Európska komisia vyžaduje jeho plnenie. No v skutočnosti sa suverenita Slovenska neobyčajne rozšírila. Kedy v našich dejinách sme mohli spolurozhodovať o Európe? Vladimír Mináč vo svojej skvelej eseji Dúchanie do pahrieb úprimne a otvorene hovorí, že sme vždy boli objektom, a nie subjektom dejín. Dnes sme subjektom dejín, rozhodujeme o osude Nemecka, Španielska či Talianska! A sme subjektom mierových dejín, nikde by sme nemali také garancie našej štátnej integrity ako v EÚ.

• Inštitúcie európskej politiky sú rozbité. Je zrejme, že európska byrokracia je neúmeraná, povedzme len – dve sídla parlamentu v Bruseli a Štrasburgu. Čo s tým?

Jasné že jedno sídlo by úplne stačilo. Ale stojí a padá to s francúzskym prezidentom. To nie je totiž v právomoci europarlamentu, my poslanci by sme si isto s veľkou väčšinou schválili jedno sídlo; je to v rukách premiérov, viem, že je na stole návrh vytvoriť v Štrasburgu európ-

sku univerzitu v priestoroch terajšieho parlamentu. Ak to Francúzi príjmu, budeme sídlit' už len v Bruseli. Ja si veru vydýchnem.

• Europoslancov zo Slovenska je trinásť. Ako ste vy obhajovali záujmy nášho štátu a národa v Bruseli?

Som členom zahraničného výboru, a tak mojou úlohou je presadzovať práve takú politiku, ktorá je v našom slovenskom záujme. Uvediem pár príkladov: slovenský jazykový zákon napadli maďarskí poslanci a aj slovenskí Maďari, pani Bauerová a pán Mészáros. Dalo mi neuveriteľnú prácu presvedčiť poslancov, že tento zákon ochraňuje menšinu, slovenskú menšinu v mestách, kde sú maďarskí starostovia a primátori – a kde je táto menšina jazykovo diskriminovaná (verejné oznamy a uznesenia mestských rád len v maďarčine). Teda vyvrátiť argument, že zákon obmedzuje používanie maďarčiny. Po dlhom zápase sme tento boj vyhrali a maďarský zámer odsúdiť v europarlamente náš jazykový zákon neprešiel. Zabojoval som niekoľkokrát – a úspešne – proti petíciám Maďarov požadujúcich zrušenie Benešových dekrétov (aby som nikomu nekrivdil, aj poslanec Paška tu vyvinul dosť úsilia, spojili sme sily...). Len ako perlička – na rokovaní o tomto bode som požiadal o vyvedenie predstaviteľov SMK na čele s pánom Berényim z miestnosti, a tak sa aj stalo. Prežili hanbu spoločne aj s poslancom Mészárosom. A napokon ešte jedna „malíčkosť“: zachránili sme s kolegynou Monikou Smolkovou značku Tokaj pre Slovensko. „Náš“ maďarský minister „pozabudol“ značku prihlásiť, a tak hrozilo, že Tokaj je pre Slovensko stratený. Zvrátili sme to a dnes je Tokaj definitívne aj vlastníctvom Slovenska.

• Kto je v európskej politike najväčším nepriateľom Slovenska?

Ak by ste čakali, že poviem Maďari, je to len čiastočná pravda. Najväčšími nepriateľmi sme si my sami. My Slováci síce nie sme „euroskeptici“, čo je dobre, ale sme „europasivisti“, nechce sa nám akosi „hýbať“ – ako by povedal Štúr. No táto pasivita obmedzuje našu ostražitosť, náš rozlet a svetlejšiu budúcnosť našich detí a vnúčeníc. Vybrať kvalitnú reprezentáciu do europarlamentu znamená podieľať sa priamo na osude Slovenska, našej mladej generácie, našej životnej úrovne, ale aj na šírení našej kultúry a jazyka. Nie demagogickí kriklúni, ale vzdelaní politici s národnou optikou sú perspektívou.

Vznešenosť Bela Kapolku

Drahošlav MACHALA

Umelecký odbor Matice slovenskej spoločne s Podtatranskou knižnicou v Poprade, s miestnymi odborníkmi MS v Poprade (Ludmila Hrehorčáková) a v Štrbe (Michal Pavela) pripravili spomienku na slovenského spisovateľa, chatára, nosiča, lyžiara, ale najmä veľkého človeka Bela Kapolku. Od jeho smrti 18. apríla 1994 uplynulo dvadsať rokov. Tragická udalosť sa odohrala na Hrebienku... Na budúci rok 22. apríla si pripomenieme nedežitu osemdesiatku Bela Kapolku! Priatelia a blízki ľudia, tí, ktorí tohto slovenského vlastenca poznali dôverne, si na neho spomínali 5. mája 2014 v odbočke knižnice v Spišskej Sobote. Na spomienku prišla jeho manželka Viola Kapolková, ale aj syn Martin Kapolka či spisovateľ a reportér Dušan Mikolaj. Najväčšiu radosť nám však urobili ženy zo súboru Štrbän, ktoré prišli na túto spomienkovú slávnosť zaspievať nádherné slovenské hymnické piesne Aká si mi krásna, Daj, Boh, štas-

tia tejto zemi a Na Kráľovej holi. Belo Kapolka sa vždy oprel do takýchto ľudí so žabím obzorom. Kamaráti sú často ako najbližšia rodina. Lenže kamarátstvo hôrných chlapcov, ktorí žili aj žijú vo Vysokých Tatrách, má zvláštny rozmer. Najlepšími Tatrancami sa stá-

O ČOM JE REČ

vali chlapci, ktorí sem prichádzali z dolín, myslím na Bela Kapolku z Hostia a Paľa Rajtára zo susedných Slažian. Belo Kapolka patrí k zakladateľom Kongresu slovenskej inteligencie na Donovaloch z 30. a 31. mája 1992, kde sme jednoznačne povedali, že chceme vlastný slovenský štát. Videl nás dolu v dolinách zo svojich Tatier kriticky, ale tak, že sme v jeho vzťahu vždy cítili hlbokú slovenskú spolupatričnosť. Belo Kapolka patril a už navždy zostane staviteľom slovenskej nezávislosti. Tento slovenský Jack London vlastne po celý svoj život písal jedinou povied-

ku, ktorá by sa dala nazvať Láska k slovenskému životu. Práve teraz mi schádzajú na um niektoré vety z jeho báječných úvah: „Kto žije v horách, znovu a znovu zapasí o svoj život. Musí rátať aj s myšlienkou, že koniec pride nečakane. Nevidím príčinu, pre ktorú by sa mal tejto myšlienke lakať. Keď človek žije naplno a smrť pride znenazdajky, nie je to nič strašné. Lebo ťažké a bolestné dane sú len z veľkého zisku. Bezvýznamné z almužny.“ Takýchto krásnych myšlienok a literárnych skvostov nájdete v dielach slovenského spisovateľa a vlastenca Bela Kapolku nepreberné množstvo. Preto každému, komu bije v hrudi slovenské srdce, odporúčam, aby išiel do knižnice a vypožičal si niektorú z Kapolkových nádherných knih Kanadské smrek, Strecha či Sivá hmla kryje sytého sysla alebo Mesiac nad Prostredným hrotom.

Viem, že chodník na Téryho chatu, kde býval roky chatá-

rom, je teraz opustený. Ak však Bela Kapolku chceme naveky zapísať do slovenského povedomia, skúsme sa všetci dohodnúť, že odtiaľ tento chodník z Hrebienka na Téryho chatu budeme nazývať KAPOLKOV CHODNÍK. Aj keby ho tak oficiálne nikto nenašiel, bude to naša dohoda: dohoda slovenských vlastencov. Pre nás je to Kapolkov chodník. Ak sa ľudia dobrej vôle na niečo dohodnú, tak z ľudskej pamäti túto dohodu už nič nevyseká. Tisíckrát Belo tento chodník prešliapal hore aj dolu, tisíckrát na ňom oddychoval a díval sa do doliny. Odpočíval na vlastných štandoch, keď sa díval aj do majestátnej výšavy Tatier. Myslel som na to, čo mi nedávno povedal Roman Kaliský, že Slovensko má len dva symboly: Maticu a Tatry. Drahošlav Machala. Chráňte naše Tatry. Chráňte v nich slovenského ducha. Aj kvôli pamiatke na spisovateľa Bela Kapolku, keď už sedí vo viece Na večnosti. Chcem mu odkázať, že ŽIJE, ŽIJE DUCH SLOVENSKÝ, ŽIŤ BUDE NAVEKY. A dodať ešte ďalší verš o tom, že hrom a pekló, márne vaše proti nám sú vzteky! Na záver zostáva iba jedno: Smrť je len nenávratno – iba zabudnutie je koniec života.

Slovenskí europoslanci jazyčkom na váhach pre ľudovcov? Mali by viac bojovať za občanov

Ján ČERNÝ – Foto: archiv

V Európskej únii by sa nemali vytvárať nové deliace čiary ani medzi severom a juhom, ani medzi Východom a Západom. „Neakceptujem, aby sme členské štáty delili na nové a staré,“ povedal v Bratislave kandidát Európskej ľudovej strany (EPP) na post predsedu Európskej komisie (EK) Jean-Claude Juncker. Zároveň upozornil, že v nadchádzajúcich eurovoľbách sa bude po prvý raz voliť na základe Lisabonskej zmluvy.

„Nachádzame sa v situácii, keď je na tom socialistická strana, pokiaľ ide o vyhliadky, približne podobne ako EPP. Ale chceme, aby sa EPP stala víťazom volieb,“ vyhlásil Jean-Claude Juncker s tým, že jazyčkom na váhach pri získaní tesnej väčšiny môžu byť práve slovenskí europoslanci. Dodal, že sa mení aj spôsob výberu predsedu Európskej komisie, keď už členovia Európskej rady budú povinní pri jeho nominácii rešpektovať výsledok eurovolieb.

„Ludia rozhodnú o tom, ktorým smerom sa bude uberať politika zamestnanosti EÚ. Ľudové strany sú za konsolidáciu verejných financií, zároveň však treba robiť politiku zamestnanosti. Je potrebné, aby sme na to vynakladali viac peňazí ako doteraz a aby sme použili aj ďalšie nástroje,“ konštatoval Juncker na margo piatich priorit ľudovcov v týchto voľbách. Zároveň však dodal, že väčšinu – deväťdesiat percent – novovzniknutých pracovných miest vytvárajú v Európe malé a stredné podniky. Európa sa usiluje vytvoriť nové a kvalitnejšie pracovné miesta, ktoré tvoria základ dynamického spoločnosti. Žiada si to investície do vzdelávania, vedy a politik zamestnanosti, ktoré musia držať krok so súčasnými zmenami, a pomôcť EÚ v hospodárskej kríze.

Únia a vlády jej členských štátov majú spoločnú zodpovednosť za po-

Jean-Claude JUNCKER

litiku v oblasti zamestnanosti, sociálnych záležitostí a začlenenia. Spoločenstvo totiž koordinuje a monitoruje vnútroštátne politiky, podporuje výmenu osvedčených postupov v oblastiach ako zamestnanosť, dôchodky a boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, prijíma právne predpisy a monitoruje ich uplatňovanie napríklad v oblastiach práv na pracovisku a koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia.

■ VÍZIA ZAMESTNANOSTI

Pre novú zamestnaneckú politiku Európskej únie je najdôležitejšia tvorba nových pracovných miest, oži-

venie a zabezpečenie lepšej rovnováhy pracovných trhov, ako aj monitorovanie politik zamestnanosti členských štátov EÚ. Únia už podnikla konkrétne kroky v oblasti práv na pracovisku. V súčasnosti v Únii platia európske predpisy, ktoré upravujú počet odpracovaných hodín alebo zabezpečujú bezpečnejšie pracovné podmienky a náhradu škody v prípade pracovných úrazov. EÚ spolupracuje s celým radom partnerov, vrátane zamestnávateľov a odborových zväzov, aby zabezpečila, že tieto predpisy skutočne riešia tie najpálčivejšie problémy.

Brius podporuje posilnenie sociálnej ochrany a začlenenia prostrední-

ctvom koordinácie, podpory a financovania úsilia členských štátov zameraného na investovanie do ľudí v oblastiach, ako sú vzdelávanie, starostlivosť o deti, zdravotná starostlivosť, odborná príprava, pomoc pri hľadani zamestnania a návrat do bežného života, a prostredníctvom reformy ich systémov. EÚ a jej členské štáty taktiež spolupracujú na uľahčení podmienok na život a prácu ľudí v zahraničí prostredníctvom koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia a možnosti poberania dôchodkov a sociálnych dávok v zahraničí.

■ PODNETY Z KORTEŠAČKY

„Zodpovednosť za oblasť zamestnanosti a sociálnej politiky nesú v prvom rade národné vlády. Cieľom financovania Únie v tejto oblasti je podporovať a dopĺňať opatrenia na vnútroštátnej úrovni. Východný plyn príliš zdrazil, treba prejsť na iné zdroje,“ dodal Jean-Claude Juncker. Počas svojej predvolebnej agitácie v Bratislave okrem iného povedal, že na Slovensku bol niekoľkokrát, prvýkrát v roku 1997, keď padlo rozhodnutie, že Slovensko zatiaľ nebude prizvané k rokovaniu o vstupe do EÚ. „Mal som vtedy veľmi vzrušujúce stretnutie s vtedajším premiérom Mečiarom. Snažil sa mi zabrániť, aby som sa mohol stretnúť s predstaviteľmi opozície,“ spomenul.

Je nepochybné, že jeho návšteva na Slovensku je súčasťou eurovoľbnej kampane kandidátov za ľudové strany u nás. Napriek tomu, mnohé z toho, čo v hlavnom meste Slovenska najnovšie povedal, možno vnímať aj ako upozornenie pre našich politikov, aby sa aktívnejšie zaoberali vážnymi celoeurópskymi témami. Teda takými témami, ktoré najviac zaujímajú, ak nie trápia nás občanov. Zaujímavé a pre slovenskú politiku je príznačné, že s touto témou akosi nepriechádzajú socialisti. Určite je im bližšia ako ľudovcom.

POZNÁMKA

Česká národná banka nijako nenaznačuje, že by umelo znížený kurz české koruny k euru chcela v sľubovanom časovom horizonte – v roku 2015 – opäť uvoľniť. Naopak, už teraz je jasné, že česká mena bude prísne strážená na oslabenej úrovni ešte niekoľko rokov. A zrazu sa tam nikto nebúri.

Silné euro je horúca téma

Ak by sme slovenské koruny menili na eurá dnes, výmenný kurz by bol minimálne o šesť korún na euro horší ako v čase prijatia spoločnej európskej meny. Teda niekde nad tridsaťosem korún za euro. S eurom sa totiž niečo deje. A veľmi výrazne na to upozorňujú napríklad na Francúzsku. Tamojší prezident Francois Hollande vraj podnikne po voľbách do Európskeho parlamentu kroky na podporu rastu a zamestnanosti. Vyhlásil to francúzsky premiér Manuel Valls. Voľby do EP budú od 22. do 25. mája.

„Potrebujeme vhodnejšiu monetárnu politiku, pretože úroveň, na ktorej sa euro pohybuje, je prívysoká. Potrebujeme dôležité zmeny, ktoré urobia z monetárnej politiky nástroj rastu a tvorby pracovných miest, nástroj, ktorý bude slúžiť ľuďom,“ povedal predseda francúzskeho kabinetu Valls. Nedávno francúzsky minister hospodárstva Arnaud Montebourg vyhlásil, že chce, aby sa krajiny eurozóny stretli a hovorili o sile eura a o monetárnej politike. Rýchly rast eura sa dá pritom ľahko dokázať. Spoločná mena za uplynulý rok a pol posilnila voči americkému doláru o desať percent, voči britskej libe o šesť percent a voči japonskému jenu o päťdesiat percent. A príčina je v podstate jediná – prísna menová politika Európskej centrálnej banky. Štyria francúzski ekonómovia skúmali možnosti menovej politiky ECB a dospeli k záveru, že by centrálna európska banka mala zámerne oslabiť euro. A aké by to malo vplyvy? Inflácia by sa z aktuálneho sľučacieho tempa 0,7 percenta zrýchlila na 2,0 percenta. To by údajne pomohlo zabrániť defláciu v okrajových krajinách eurozóny. Popri nezmenených výplatách by to znamenalo zníženie reálnej mzdy, čo by zlepšilo konkurencieschopnosť a nakoniec by sa verejný dlh dostal na udržateľnejšiu cestu. Teda za výplatu by sme si síce nakúpili menej, ale ekonomika by sa rozhybala a nám by zamestnávateľia možno na tej výplate napokon pridali. Oslabením eura by sa tiež vraj zlepšila konkurencieschopnosť exportného sektora, ktorá má príznačné účinky na celú ekonomiku. Vedci vypočítali, že v prípade francúzskej ekonomiky by oslabenie eura o desať percent pomohlo naštartovať rast HDP o 0,6 percenta. Čo však zaráža najviac, jediný spôsob, ako oslabiť euro, je odkopirovať starý zlovyk americkej centrálnej banky – jednoducho tlačiť nekryté peniaze podľa potrieb bankového sektora. Tak by sa však znížili úrokové sadzby, čerstvé peniaze by oživili pôžičky, investície a vytváranie pracovných miest.

(ib)

Daň z finančných transakcií je kontroverznou témou Európy Znehodnotenie úspor je zlá predstava

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: internet; zdroj: europa.sk

Slovákovi podľa podpredsedu KDH Miloša Moravčíka hrozí znehodnotenie úspor. Politik kresťanských demokratov tvrdí, že to môže spôsobiť zavedenie dane z finančných transakcií. Slovensko však príliš nemá na výber. Takúto daň pretláča Európska únia a závisí len od postoja našej vlády, do akej miery podľahne.

„Už teraz sa peniaze na účtoch ľuďom takmer vôbec nezhodnocujú. Na bežných účtoch sú úroky takmer nulové a na termínovaných vkladoch smiešne jedno či dve percentá ročne, čo ledva pokrýva infláciu,“ povedal Miloš Moravčík. Inými slovami tiež oznámil, že Slováci preto čoraz viac rozmýšľajú nad podielovými či akciovými fondmi, ktoré síce s rizikom, ale ponúkajú možnosť lepšieho zhodnotenia peňazí. Po zavedení novej dane riziká zostanú, ale výnosy sa znížia. Ľudia tak prídu o časť peňazí.

■ OBRAZ DÔCHODCU

Rozhodne to nie je človek v postproduktívnom veku, ktorý vo voľnom čase s manželkou a priateľmi v karavane cestuje po Európe. Tak isto to nie je ekonomická kategória občanov, ktorá sa v zime – napríklad tak robia holandskí dôchodcovia – rozhodne, že náklady na vykurovanie počas zimy v Holandsku sú vyššie ako niekoľkomesačný pobyt na portugalskom pobreží a sťahuje sa na juh. Slovenský dôchodca nemá na časť liekov, nemá na nové oblečenie a už vôbec nemá ani na zabezpečenie sa napríklad v domove sociálnych služieb. Preto u nás dôchodkové fondy nie sú o veľkom investovane, ale o zhodnotení pár stoviek či tisíc eur, ktoré si odkladajú ľudia na dôchodok. „Kvôli novej dani tak budú mať v dôchodkovom veku menej ušetrených peňazí. Ukrátení budú aj ľudia, ktorí si na dôchodok šetria cez životné poistenie. Podľa Národnej banky Slovenska nová daň zasiahne

aj samotné dôchodkové spoločnosti,“ upozornil verejnosť podpredseda KDH. Z peňazí ľudí v druhom pilieri môže nová daň podľa neho ročne ukrojiť až takmer štyri milióny eur.

■ AKO TEDA ĎALEJ?

Slovensko by zo skupiny štátov, ktoré chcú zaviesť daň z finančných transakcií, malo podľa niektorých opozičných politikov „čo najskôr vyčuvať“, inak na to doplatia ľudia znehodnotením ich úspor. „Môžeme však dopadnúť ešte horšie, napríklad ako Švédsko v osemdesiatych rokoch. Odtiaľ sa po zavedení podobnej

dane presunulo obchodovanie s cenými papiermi do New Yorku a Londýna. Daň neprinesla do ich rozpočtu takmer nič a po fiasku ju neskôr zrušili.“ Slovensko však veľký manévrovací priestor v tejto téme nemá. Po nedávnom verdikte Európskeho súdneho dvora sa bez vlastnej vôle priblížilo k zavedeniu dane z finančných transakcií. Sadzba 0,1 percenta by sa mali zdaňovať transakcie na finančných trhoch, napríklad nákup a predaj akcií či iných cenových papierov. Vlode by mohla takáto daň vynieť tridsať až päťdesiat miliónov eur ročne podľa toho, ako

na ňu zareagujú finančné subjekty. Pritom nová daň nie je požiadavkou Európskej komisie, ale iniciatívou jedenástich krajín EÚ, z ktorých jednou je práve Slovensko.

■ EÚ ZREJME NEUHNE

Daň z finančných transakcií je veľkou, no kontroverznou témou Európskej únie. Európska únia ju plánuje zaviesť od budúceho roka. Daň z finančných transakcií má byť jedným z prostriedkov Európskej únie na boj s krízou. Jej následky však môžu byť katastrofálne. Preto sa stretáva so stále väčšou kritikou. Najskôr daň z finančných transakcií kritizovali len ekonómovia a zástupcovia finančného sektora. Nedávno ju na súde napadla aj Veľká Británia. K nej sa krátko na to pripojilo i Luxembursko. EÚ však na kritiku proti zavedeniu dane z finančných transakcií neberie ohľad. Vie totiž zrejme najlepšie, čo je pre druhých dobré. Daň z finančných transakcií mala v boji s krízou pomôcť dvomi spôsobmi. Po prvé mala obmedziť „špekulatívne“ obchodovanie a po druhé mala donútiť finančné spoločnosti, aby znášali náklady za krízu, ktorú mali spôsobiť aj oni. „V oboch prípadoch však Európska únia katastroficky zlyhá. Vzhľadom na to, že deriváty budú zdanené rádoovo nižšou sadzboou ako ostatné aktíva, nová daň špekulácie skôr podporí, ako utlmí. Daň z finančných transakcií navyše zasahuje aj firmy, ktoré hospodáriť zodpovedne a nikdy nijakú vládnú pomoc nezískali. Toto uplatňovanie kolektívnej viny tak ešte viac zvýši morálny hazard. Daň z finančných transakcií navyše poškodí už dnes slabé ekonomiky, čo ich paradoxne môže dostať do krízy,“ tvrdí slovenský euroskeptik Richard Sulík. V súčasnosti, avšak inými slovami a iným spôsobom (a zrejme celkom nechtiac), už má aj verejného podporovateľa – KDH. Nebolo by prekvapením, ak by táto téma vyvolala vlnu odporu širšej, ako len politickej verejnosti.

Europoslanec Jaroslav PAŠKA: Zlé opatrenia EÚ treba naprávať!

Silná stopa SNS v Európskom parlamente

Vďaka silnej podpore voličov SNS, vyjadrenej preferenčným krúžkovaním, sa Jaroslav PAŠKA stal v roku 2009 historicky prvým zástupcom SNS v Európskom parlamente. V uplynulom období pôsobil v skupine Európa slobody a demokracie ako jej podpredseda a spomedzi slovenských zástupcov mal v pléne EP najviac (a azda aj najrozhodnejších) vystúpení v záujme a na prospech našej vlasti.

Zhovárал sa Peter NOVOTNÝ – Foto: archív JP

• Nie ste nijaký politický nováčik, pôsobili ste vo vrcholných štátnych i straníckych pozíciách aj v Rade Európy. Ako sa vám pred piatimi rokmi začína v Bruseli v pozícii poslanca?

Začiatok bol zložitý. Zoskupenie Európa národov, s ktorým sme dovtedy spolupracovali, sa počas volieb rozpadlo a v EP nebola nijaká poslancská skupina názorovo blízka programu SNS. Ak som nechcel, aby SNS ostala izolovaná od európskeho politického diania, musel som hľadať názorovo blízkych kolegov s nádejou, že vytvoríme nový poslancský klub, kritický k byrokratickému riadeniu Bruselu. Úsilie mi komplikovala medializácia SNS v súvislosti s nástenkovým tendrom či s emi- siami, ktorá sa prenášala aj na povest strany v zahraničí. Vďaka tomu, že ma niektorí novozvolení poslanci EP z Británie či Dánska poznali z predchádzajúcej práce vo funkcii podpredsedu Európskej demokratickej frakcie v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy, pomohli mi začiatočnú nedôveru k SNS utliť. Prospelo aj dobré hodnotenie mojej práce na poste ministra školstva za SNS v prvej vláde samostatnej Slovenskej republiky od kolegov z akademickej obce. SNS tak bola jedinou politickou stranou z východnej Európy, ktorá bola akceptovaná ako zakladajúci člen novej eurokritickéj parlamentnej skupiny EFD Group v EP, vytvorenej zabehnutými politickými stranami zo „starých štátov“ EÚ. Stále som pracoval aspoň v dvoch odborných výboroch EP a keď bolo treba, pridal som si aj ďalší.

• Napriek zložitému začiatku ste ako nováčik v EP získali v politických štruktúrach parlamentu najvýznamnejšie postavenie zo skupiny slovenských zástupcov. Stali ste sa členom predsedníctva a podpredsedom poslancskej frakcie s právom veta pri prijímaní zásadných rozhodnutí. Mali ste v tejto pozícii aj iné výsady v porovnaní s ostatnými slovenskými poslancami?

Áno, som jediný slovenský poslanec EP, ktorý počas celého obdobia zastáva funkciu podpredsedu jednej z frakcií Európskeho parlamentu. Som tiež jediný slovenský poslanec EP, ktorý sa v tomto volebnom období zúčastňuje na poradách vedenia EP – Konferencie predsedov. Osobné, aj pracovné kontakty z tohto fóra mi pomáhali získať podporu pre slovenské pozície povedzme pri obhájení slovenského Jazykového zákona, spochybňovaného Budapešťou, presadení rozvojového programu Európskej stratégie pre Podunajskú oblasť, získaní dodatočných peňazí na odstávku V1, presadení podpory EÚ pre tranzitné severojužné energetické prepojenie Slovenska po plynovej kríze v roku 2009, pri úspešnej obhajobe zákonnej úpravy zákazu dvojitého občianstva v SR, získaní finančnej podpory EÚ pre SR po povodniach, presadení výnimky z pravidla n+2 pri čerpaní európskych fondov pre SR, ktorá nám umožňuje dočerpať milióny eur pridelené z EÚ, ale aj odmietnutí maďarského spochybňovania majetkových práv vlády SR ku kaštieli v Ru-sovcich.

Na poradách vedenia EP – Konferencie predsedov – som mal možnosť v úzkom kruhu prebrať kľúčové problémy Únie priamo s jej najvyššími predstaviteľmi: predsedom

Europoslanec a kandidát Jaroslav PAŠKA

Európskej komisii, prezidentom Európskej centrálnej banky a pod., ba aj vysloviť odmietavé stanovisko k zámeru preniesť splácanie nadmerných dlhov štátov EÚ na nás či k tunelovaniu ECB skupovaním bezcenných dlhopisov z bankrotujúcich štátov EÚ. Právo veta som prakticky uplatnil iba raz, a to keď sa JOBBIK uchádzal o vstup do našej frakcie.

• Máte najlepšiu, stopercentnú dochádzku na rokovania pléna EP, aj vášho odborného výboru a rovnako najvyššiu, až 97-percentnú účasť na hlasovaniach EP zo všetkých slovenských poslancov. Počtom bezmála päťstosedemdesiat reálnych vystúpení v pléne Európskeho parlamentu v niekoľkonásobne prevyšujete priemer našich slovenských poslancov a počet vašich vystúpení k zásadným hospodárskym a spoločenským témam je dokonca vyšší ako súčet reálnych vystúpení všetkých piatich poslancov EP za stranu SMER-SD. Neznamená to, že niektorí naši poslanci mali byť viac aktívni?

Zvolil som iný prístup k mandátu poslanca ako kolegovia. Po voľbách som sa presťahoval do Bruselu a výkon mandátu som poňal ako každodennú prácu, nie ako reprezentačnú funkciu. Sústredil som sa na zmysluplné činnosti prospešné Slovensku. Neštrácal som čas zbieraním formálnych „bodov“ za nezmyselné aktivity (vysvetľovanie hlasovaní či posielanie prostoduchých otázok komisii) pre pochybné štatistiky. Mandát poslanca EP je príliš zodpovedná funkcia na to, aby bola vykonávaná na diaľku – z kaviarne v Bratislave. Z mojej každodennej aktívnej účasti na práci EP potom prirodzene rezultujú výraznejšie výsledky.

• V týchto dňoch si pripomíname 10. výročie vstupu Slovenskej republiky do EÚ. Predseda Európskej komisii J. M. Barroso aj predseda vlády R. Fico vysoko hodnotili prínosy vstupu pre Slovensko, svoje stanoviská podporili aj mnohými štatistickými hodnoteniami. Využili sme efektívne

všetky možnosti, ktoré nám Únia ponúka na zlepšenie života na Slovensku?

Posúďte sami. Keď sme v roku 2003 rozhodovali o vstupe do EÚ, sľubovali nám naši európski politici dôstojný život, európske platy, rastúcu životnú úroveň. Podmienkou vstupu do EÚ však bolo otvorenie hospodárskeho priestoru, pri ktorom najskôr skolabovali poľnohospodárske a potravinárske podniky, ktoré neboli schopné konkurovať dotovaným potravinovým prebytkom z EÚ. Transformácia hospodárstva podľa pravidiel a požiadaviek EÚ priniesla postupne ukončenie výroby vo všetkých významných textilných, sklárskych, elektrotechnických či obuvníckych závodoch. V kolabujúcej ekonomike sme potom z našich daní museli zachraňovať slovenské banky, ktoré po ozdravení rozdała Dzurindova vláda za symbolickú korunu zahraničným finančným domom. Vrcholom rabovačky bola „privatizácia“ štátnej energetiky, telekomunikácií a plynovodu za smiešne ceny do rúk bohatých, silných európskych investorov. Tak sme sa stali prevažne európskymi firmami ovládanou „banánovou republikou“.

Podmienkami spoločného hospodárskeho priestoru nám Únia nadiktovala ceny energií, potravín, tovarov a služieb. Nadnárodné spoločnosti, ktoré sem prišli využiť nezamestnanosť a biedu ľudí, nedali našim pracujúcim rovnaké mzdy ako v starých štátoch Únie. Len zhruba tretinové. Mzda je však odmenou za vykonanú prácu, nie za miesto tej výkonnú! V spoločnom hospodárskom priestore EÚ teda majú zamestnanci európskych spoločností (či už sú to automobilky, obchodné reťazce, banky alebo potravinárske podniky) dostávať za tú istú prácu približne rovnakú mzdu nezávisle od toho, či prácu vykonávajú vo Viedni, v Kolíne alebo v Prešove. Je jasné, že tieto prevažne európske nadnárodné spoločnosti našich ľudí, v rozpore so základnými princípmi EÚ, mzdovo diskriminujú, okrádajú. Vysoké zisky z lacnej práce si potom prelievajú domov.

Keď som videl, že slovenská vláda sa našich pracujúcich nijako nezastáva, pokúsil som sa iniciovať nápravu počas rokovania s komisármi Olli Rehnem a László Andorom v Európskom parlamente. Odbili ma poukazom na nečinnosť vlády aj odborov pri riešení tohto problému! V mene Slovenskej národnej strany som preto opakovane nastoľoval požiadavku na riešenie tejto diskriminácie. Je škoda, že sa nepridal aj niekto z vlády... V uplynulom roku zverejnená analýza vypracovaná Credit Suisse, vychádzajúca aj z výskumu Oxfordskej univerzity, totiž hovorí, že slovenskí občania sú najchudobnejší občania eurozóny. Preto si iste zaslúžia, aby im politici hovorili pravdu. A neviem, či má byť v tejto situácii náš predseda vlády spokojný s postavením SR v EÚ.

• Európska únia nám však dáva miliardy zo štruktúrnych fondov na podporu investícií a hospodárstva. Netreba aj to zobrať do úvahy?

Áno, Únia nám bude do roku 2020 prispievať na vyrovnávanie hospodárskeho zaostávania. Treba však pripomenúť, že počas celého obdobia aj my platíme príspevok na činnosť EÚ. Počas prvého rozpočtového obdobia sme dostali od EÚ o šesť miliárd viac, ako sme jej dali. V období 2014 až 2020 má byť tento rozdiel v náš prospech 13,5 miliardy.

Na druhej strane na pomoc bankrotujúcim štátom EÚ už vláda SR venovala 660 mil. eur z našich daní a zaviazala sa poskytnúť ešte ďalších 5,1 miliardy eur na požiadanie. Celková výška úverov, záruk a nami nakúpených dlhopisov vyplývajúcich z členstva v ECB, EFSF, EFSM a MMF, spojených so záchranou eurozóny, dnes predstavuje okolo 13,5 miliardy eur, čo je záväzok na každého občana (aj dôchodcov, aj malé deti) vo výške takmer tritisíc eur.

Nie je to však všetko. Od júla 2013 pracuje pod záštitou Európskej komisii pracovná skupina vedená Gertrudou Trumpeľ-Gugerellovou, ktorej úlohou je pripraviť projekt fondu na splácanie dlhov a tzv. eurobondov, vrátane príslušných právnych ustanovení, finančnej architektúry a doplnkových rozpočtových rámcov. Zovzjomnenie, t. j. prenesenie dlhov bankrotujúcich štátov na nás, má byť uskutočnené podľa modelu Nemeckej hospodárskej rady odborníkov navrhujúcej prenesenie všetkých dlhov presahujúcich hodnotu šesťdesiat percent HDP do spoločného fondu, na utvorenie ktorého sa budú podieľať spoločne všetky štáty EÚ, teda aj Slovensko.

Jednoducho povedané, na štáty, ktoré ako Slovensko zodpovedne hospodárili, prenesie Brusel splácanie časti dlhov nielen bankrotujúcich štátov z juhu Európy, ale všetkých krajín s dlhom nad šesťdesiat percent HDP. Slováci tak budú spoluzaviazaní splácať nielen štátne dlhy Grékov, Portugalcov či Írov, ktorým sme už poskytli desiatky miliárd nenávratných pôžičiek.

Z našich biednych plátov budeme musieť prispieť aj na splácanie dlhov bohatých Nemcov, Rakúšanov, Belgičanov, Holanďanov, Francúzov, Britov, Španielov, Talianov, ba aj Orbánových Maďarov!

To je diskrétna pravdivosť, za ktorú naši zástupcovia zo SMERu-SD, z KDH, SDKÚ aj SMK hlasovali v Európskom parlamente už v decembri 2013 pri Správe R. Gualtieriho. Len SNS bola a stále je proti preneseniu bremena dlhov iných štátov EÚ na našich ľudí.

Takže sčítané a podčiarknuté, členstvo v Európskej únii sa už teraz stáva pre nás stratovým a po roku 2020 už budeme, pri našej pretrvávajú-

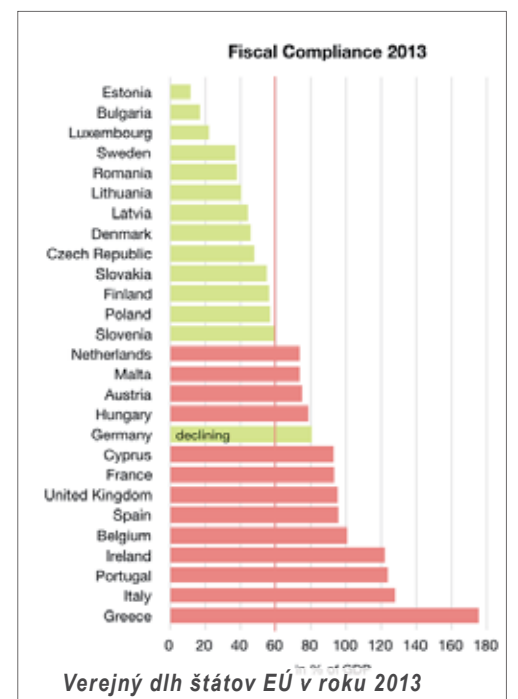
cej biede, iba stále viac a viac prispievať na iných.

• Ako teda vidíte po vašich skúsenostiach budúcnosť Slovenska v Európskej únii?

Spoločný plán začiatkom roka stručne opísala Barrosova pravá ruka, podpredsedníčka Európskej komisii a eurokomisárka pre spravodlivosť V. Redingová, keď vyhlásila: „Potrebujeme vytvoriť Spojené štáty európske s Európskou komisiou ako vládou a s dvoma komorami – Európskym parlamentom a Senátom vytvoreným z predstaviteľov členských štátov.“ O transformácii EÚ na Spojené štáty európske rokoval už od marca 2012 nemecký minister zahraničných vecí G. Westerwelle s predstaviteľmi krajín takzvaného „jadra EÚ“ Belgicka, Dánska, Talianska, Luxemburska, Holandska, Rakúska, Poľska, Portugalska aj Španielska. V júni svoj projekt predstavili predsedom Európskej komisii J. M. Barrosovi, stále mu predsedovi Európskej rady H. V. Rompuyovi, šéfovi Európskej centrálnej banky M. Draghimu a šéfovi krajín eurozóny J. C. Junckerovi. Návrh zdôvodnili krízou a úsilím spraviť menovú úniu „nezvratnou“. Názor Ficovej vlády k „superštátu“ zverejnil M. Lajčák, ktorý konštatoval, že SR v zásade nie je proti „silnej Európe“. Hovorca MZV SR B. Gandel tiež potvrdil, že „aj podpredseda vlády a náš minister zahraničných vecí sa na debatách tohto typu zúčastňuje“. V rozhovore pre portál „pravda.sk“ 14. 9. 2012 slovenský zástupca v Európskej komisii, podpredseda EK M. Šefčovič, líder kandidátky SMER-u do EP uviedol: „Vznik európskej federácie štátov považujem za logické vyústenie súčasného vývoja.“

Program skutočnej politickej únie a superštátu je dnes podstatnou ideou politických strán združených v Strane európskych socialistov (zo Slovenska SMER-SD), Európskej ľudovej strane (zo Slovenska SDKÚ, KDH, SMK, MOST – HÍD) a v Aliancii liberálov a demokratov za Európu (zo Slovenska SAS). Tieto strany chcú vo voľbách do EP získať mandát na ďalšiu transformáciu EÚ na Spojené štáty európske a takto sa vyhnúť riskantným referendám o zmene zmlúv EÚ. Cez novozvolený Európsky parlament a medzivládne dohody potom postupne plánujú meniť EÚ na federálny štát.

Slovenská republika sa má na riadení Spojených štátov európskych podieľať len trinástimi hlasmi v 751-člennom Európskom parlamente a jedným hlasom v 28-člennom Senáte. Ostanú jej kompetencie tak na úrovni VÚC... Oprávnené výhrady voči tomuto procesu pred nedávnom vzniesol britský premiér David Cameron. Slovenská národná strana verí, že dobrým výsledkom vo voľbách do EP a výrazným posilnením zastúpenia národných strán v Európskom parlamente bude možné nelegitímne vytváranie superštátu zastaviť.

Prepáčte, že sme si dovolili vytvoriť štát a nenechali sa pohltiť susedmi

Nádenníci na mlátenie prázdnej slamy...

Martin LACKO, historik Ústavu pamäti národa

Tridsiateho októbra 1918 zástupcovia slovenskej inteligencie, reprezentanti generácie našich prastarých rodičov v Turčianskom Svätom Martine rozhodli, že manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo a dali im zbohom. Boli izolovaní, ustráchaní, mali obavy, čo bude po zániku tisícročného Uhorského kráľovstva nasledovať. No z hľadiska histórie svojim krokom prispeli k záchrane národa pred postupujúcou maďarizáciou a udupávaním Slovákov. Vďaka Bohu.

Štrnásteho marca 1939 sa poslanci Snemu Slovenskej krajiny, zástupcovia generácie našich starých rodičov rozhodli, že chcú mať Slovensko ako samostatný štát. Stalo sa tak pod politickým tlakom, v situácii, ktorá vyžadovala rýchle rozhodovanie, kde nebol čas na mlátenie prázdnej slamy, ako to vidíme v rôznych „analytikoch“ dnes. Poslanci mali obavy, čo bude po zániku dvadsaťročného štátu nasledovať, či samostatné Slovensko prežije. No z hľadiska histórie svojim krokom prispeli k záchrane národa. Ich krok bol legitímny, a čo je dôležité, štát sa zrodil bez krviprelievania, bez bojov takých typických pre vznik iných štátov. Vďaka Bohu.

■ SPLNENIE SNA

V januári v roku 1993 naša generácia zažila to, čo bolo od roku 1945 nepredstaviteľné. Zažila naplnenie idey samostatnosti, ktorú čsl. bezpečnosť desaťročia prenasledovala raz ako „separatizmus“, potom „ľudáctvo“ či „buržoázny nacionalizmus“, za čo čsl. súdy dávali doživotia, a o ktorej sa Slováci báli hovoriť aj v súkromí. Zažili sme obnovenie slovenskej štátnosti, teda stavu, keď je Slovensko znova subjektom medzinárodného práva. Stalo sa tak bez krviprelievania a bojov. Vďaka Bohu.

Napriek tomu sa predstavitelia druhej SR od začiatku tvária, že tá prvá ani neexistovala. A ak jestvovala, nemá nič spoločné s tou dnešnou. Chráň Boh. Akoby tá prvá ležala na Balkáne či v strednej Ázii a žil v nej nejaký iný národ. Takýto postoj je podobný vzduchu pučného chlapca, ktorý súc nahneván na svojich rodičov presvedčí kamarátov, že on je predsa najmúdrejší, od svojej rodiny sa distancuje, nepatrí k nej, iba ak podľa mena. Súdny človek sa nad tým pousmeje. Bohužiaľ.

■ AKT ZÁCHRANY

Ako sa teda dnes ako slobodní občania druhej SR máme dívať na štrnásť rokov?

Z filozofického hľadiska bol naplnením samourčovacieho práva národa. Rozhodnutie poslancov nebolo negatívistické; namierené proti niekomu či niečomu. Naopak, bolo pozitívnym krokom zástupcov malého národa, ohlásením toho, že Slováci sú tu a berú si právo žiť pod vlastnou strechou. Na to mali asi také právo, ako má mladá rodina právo osamostatniť sa z rodičovského či súrodeneckého domu. Pribuzným sa to nemusí páčiť, ale to je všetko.

Z hľadiska vtedajšej situácie a hroziacich scenárov v strednej Európe bol štrnásť marec aj aktom záchranu alebo presnejšie vyhnutím sa najhoršiemu, čo vtedy hrozilo – rozdeleniu zvyšku Slovenska medzi Maďarsko a Poľsko, prípadne sklznutiu do koloniálnej formy protektorátu spolu s Čechmi a Moravanmi. (Prípočne len, že už v novembri 1938 Maďarsko pripravilo Slovensko o päťinu územia a robilo si chuť – v tandeme s Poľskom – na ďalšie územia i vytvorenie spoločnej hranice.)

Po tretie, vznik Slovenského štátu (od júla 1939 Slovenská republika) bol výrazne pozitívnou historickou skúsenosťou. Ukázal totiž, že Slováci si dokážu vytvoriť a riadiť svoj štát. A to aj napriek predošlej negatívistickej propagande zo strany Budapešti či Prahy. Praha dvadsať rokov tvrdila, že na Slovákov dopláca; Horthy zas po vyhlásení samostatnos-

ti odkázal Tisovi, že ich prídu Slováci kolenačky prosíť, aby boli prijatí do Maďarska, lebo sa hospodársky neudržia. Udržali sa. Že sa tak stalo bez náležitej prípravy, bez praktickej skúsenosti s riadením vlastného štátu dovtedy, je o to obdivuhodnejšie.

Práve posledné dva aspekty, aspekt záchranu a pozitívna skúsenosť, že totiž „na Slovensku sa stal Slováčik pánom“, utkveli v pamäti ľudí najviac. Na druhej strane, práve tento aspekt mal byť čsl. propagandou zastretý, vytesnený z pamäti. Akousi teóriou „o zrade ČSR“ zo strany Slovákov, o ich tendencii k „separatizmu“, čo pochopiteľne pražská politika – za asistencie horlivých pomocníkov zo Slovenska – využívala a zneužívala na odbúravanie právomoci slovenských orgánov v povojnovej ČSR a na celkové „šróbovanie“ pomerov.

■ V ZAJATÍ STRACHU

Slovenskí politici v roku 1992 sa báli tiež. Jedni boli proti štátnosti úplne, tí, čo boli za, sa obávali to nahlas povedať. Nemali už také sebavedomie, historické a národné povedomie ako ich predchodcovia v marci 1939 či v októbri 1918. Vyše štyridsať rokov neslobody a internacionálnej či československej ideológie spravilo svoje. Už vopred trýpli, čo na ich kroky povie Európa, čo Brusel, čo Praha, čo napíšu v novinách. Báli sa, aby na nich nepadol povestný Damoklov meč, obvinenie z „rozbitia“ Československa. Preto sa zdráhali vyhlásiť samostatnosť a pristúpili na rozdelenie Československa v tesnej spolupráci s českou stranou, priam vo forme chirurgickej operácie, na uskutočnenie ktorej si navyše vyžiadali súhlas ďalších štátov.

Možno práve v tomto opatrníckom prístupe boli zakódované gény neskoršieho vývoja, ktorého plody trpkou pocítujeme najmä dnes. Na rozdiel od prvej Slovenskej republiky tá druhá explicitne nadviazala na historické tradície Československa. Štátu, kde Slováci vyspeli, no kde nikdy neboli rovnocenným partnerom; štátu, ktorý popieral ich samourčovacie právo. Neboli ujasnené základné princípy druhej Slovenskej republiky, či ide o národný alebo občiansky princíp. Nebola nijaká štátna doktrína. Politické garnitúry rezignovali na udržanie národne orientovaných médií. Nekládli dôraz na národnú výchovu mládeže. Vznik nového štátu neznamenal nič pre štátom platené historické a pamätové inštitúcie. Nebol politický záujem, neprišla štátna objednávka na výskum dejin štátnosti. Nevznikla nijaká inštitúcia či autoritársky kolektív, ktorý by mapoval cestu Slovákov k samostatnosti. Prítom ohromné množstvo ľudí tu bolo po roku 1945 postihnutých len pre svoje slovenské presvedčenie a činnosť. Kto a kedy zmapuje ich osudy, borbu, utrpenie?! Kto ich kedy verejne vyzdvihne a ocení?

■ ROZHODNOSŤ EXILU

Vlajku boja za samostatné Slovensko najrozhodnejšie niesol slovenský exil a doma pamätníci prvej Slovenskej republiky. Pre ľudí, ktorí zažili rozlet národného života v prvej Slovenskej republike, neprichádzalo totiž do úvahy nič menej než obnova samostatnosti; nijaké spolkové zriadenia, dvojdomky, autentické či neautentické federácie. Práve oni uľahčili vznik druhej Slovenskej republiky!

No ešte zarážajúcejšie je, že po 1. januári 1993 sa prakticky nič nezmenilo ani z hľadiska bežného človeka, na ulici, vo sfére hmotných pamiatok – sochy, tabule, názvy ulíc či námestí. Ak sa po páde režimu v roku 1989 tieto čiastočne zmenili, presunuli do múzeí, po vzniku nového štátu sa nemenilo nič. Bola v hlavnom meste postavená jediná socha či aspoň pamätná tabuľa na počesť vzniku prvej či druhej štátnosti? Ako je možné, že na budove starej SNR na Župnom námestí (v roku 1939 premenované na Námestie 14. marca) nevisí pamätná tabuľa o tom, že tu bola vyhlásená samostatnosť Slovenska? Ako je možné, že na budove Univerzity Komenského na Šafárikovom námestí nie je nijaký nápis o tom, že práve tu sa ustanovil historicky prvý slovenský zákonodarný orgán – slovenský snem?

Možno práve naše nízke národné i občianske povedomie, zanedbaná štátna politika v národných veciach majú za následok i to, že národné sily nemajú dnes jedno mienkotvorné médium, jednu dôstojnú budovu v hlavnom meste, kde by sa mohli schádzať, že tu nie sú dnes nijakí štátni politici, nijakí funkcionári, že nenájdemu jediného biskupa, ktorý by bol ochotný slúžiť svätú omšu na počesť okrúhleho výročia štátnosti. Atmosféra strachu a poníženia sa rozprestrela na slovenskú krajinu...

■ ZVRÁTENÉ POMERY

V mnohých smeroch dnes žijeme v prevrátených pomeroch, aké sme si pred pár rokmi nevedeli ani len predstaviť. Rozpadá sa systém medzinárodného práva, garancie hraníc. Z médií – poslov informovanosti – sa stali nástroje nevidanej manipulácie. Po ekonomickej stránke sme polokolóniou cudzieho kapitálu. Prišli sme o potravinovú sebestačnosť. Po výpredaji pôdy máme v mene akejsi európskej integrácie či tolerance poprieť i svoje tradície, morálne hodnoty, ba zdravý rozum. Musíme robiť petície a bojovať o také veci, ako je uznanie rodiny. Už našim deťom vnucujú úchylnosti najhrubšieho zrna, na piedestál stavajú zvrátené zväzky. A najmä sa musíme obávať, či vôbec budeme môcť zajtra povedať, že biele je biele a čierne je čierne, že mama je mama a otec je otec...

Zápas o dejiny je iba súčasťou tohto zápasu. Manipulátor nám chcú vnútiť, že Slováci samostatnosť nikdy nepožadovali, že im bola cudzia. A ak ju raz mali, mali by sa za ňu hanbiť, distancovať, ospravedlňovať. Vytrvale, neustále a až do krajnosti, do odpadnutia. Na to demagogicky zneužívajú aj inú tému, tragédiu židovskej komunity. Je to scenár ponižovania a deptania národného i ľudského povedomia, aký nemá obdobu v žiadnom inom štáte bývalého východného bloku. Že sa to deje po obnove slovenskej štátnosti v druhej Slovenskej republike a za aktívnej pomoci štátom platených historikov, novinárov či redaktorov, je len trpkým paradoxom.

Článok publikujeme pri príležitosti obšarovania historických okolností prvej Slovenskej republiky, v rámci 75. výročia jej vzniku. Prednášku autor predniesol na spomienkovej akadémii S úctou k dejinám v Bratislave-Ružinov 13. marca 2014. Titulky a medzitiulky redakcia.

SERIÁL

Kto by nepoznal nešťastný pár – rakúsko-uhorského následníka trónu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofiu, vojvodkyňu z Hohenbergu, rodenú Chotkovú? Na začiatku bol ich romantický vzťah, ozajstná, roky utajovaná láska, ktorá viedla napokon k manželstvu, ale nerovnoprávnemu. František Ferdinand si udržal nástupníctvo aj po tom, ako cisár veľmi nechotne napokon súhlasil s jeho manželstvom, no jeho manželka sa nikdy nemala stať cisárovnou a deti, ktoré sa z manželstva narodili, nemali podľa následníkovho aktu renunviácie (vzdaní sa práv, nárokov, počt, titulov, erb, výhod atď.) nárok na právo následníctva na trón.

Prvá svetová vojna – medzník v svetových dejinách

Sarajevský výkričník

František VRABEL

Slávnostný ceremoniál, sprevádzaný následníkovou prísahou na Bibliu, sa uskutočnil podivnou zhodou náhod 28. júna 1900 v tajnej poradnej sieni viedenského Hofburgu. Manželom osud vymeral len krátky štrnásť rokov života vo vzájomne spokojnom a šťastnom manželstve. Potom sa obaja stali obeťami atentátu v bosenskom Sarajeve 28. júna 1914. Ich tri deti – Žofia, Max a Ernest – sa stali prvými sirotami rýchlo a nezadržateľne sa blížiacej vojny.

■ ATENTÁT

Okolo obeda 28. júna 1914 sa zo Sarajeva do celého sveta rozšírila správa o atentáte. Napríklad Robotnícke noviny napísali: „V nedeľu 28. augusta (! tlačová chyba, samozrejme malo byť júna – pozn. F. V.) prišla desná správa z bosenského hlavného mesta, zo Sarajeva. Na následníka trónu, ktorý z príležitosti bosenských manévrov navštívil Sarajevo so svojou ženou Žofiou, spáchaný bol vražedný atentát, ktorému obdivuje padli za obeť. Útočníkom bol srbský študent...“

V júni 1914 došla podľa niektorých historikov veľká rana nielen na habsburskú dynastiu, ale aj na Slovákov. František Ferdinand d'Este bol pre niektorých súčasníkov záhadou, pre druhých nádejou a pre iných zase hrozbou. Čo z toho je bližšie pravde, to už zostane navždy zahalené tajomným závojom „dejín, ktoré sa nestali“, ale boli len možnosťou... Zatiaľ čo staručký habsburský mocnár František Jozef I., ktorý vládol v roku 1914 už šesťdesiaty šiesty rok, stelesňoval pre mnohých kontinuitu a stabilitu, ale aj strnulosť a konzervatizmus, skrátka končiacu sa minulosť, následník trónu znamenal nádej, reformy, budúcnosť. František Ferdinand mal nepochybne svoje veľké plány a politické koncepcie, zamýšľal možno aj zásadné reformy a prestavbu monarchie, ale sarajevské výstrely túto možnosť prekazili. Národné Noviny vtedy uverejnili článok grófa Henricha Beauforta, blízkeho rodinného priateľa následníka trónu, kde sa okrem iného písalo: „Medzi bezpočetnými venci, ktorými láska národov zdobila raket veľkého následníka trónu, vzbudil pozornosť veniec svojim dojímavým venovaním: „Stratenej nádeji – hlboko skormútení Slováci.“ Ešte sa azda nikdy žiaľ národa neprejavil takým zdrvivším spôsobom ako v týchto skromných slovách. A tak ako verní Slováci cítili milióny šírej riše...“ Treba podozrieť, že podľa iných prameňov bol na venci na bielo-modro-červené stuhou nápis: Veľkej nádeji, očakávanej veľkej záštitte hlboko skormútení Slováci. Slovenskú

delegáciu vo viedenskom Burgu viedol Korne Stodola.

■ UHORSKÁ POLITIKA

Zo slovenského hľadiska je veľmi zaujímavý vzájomný vzťah následníka trónu a maďarských politikov, ktorý mal veľmi ďaleko k tomu, aby sa mohol nazvať aspoň tolerantným, keď už nebol dobrým. Po svojom pražskom pobyte odchádza dvadsaťsedemročný František Ferdinand začiatkom roku 1890 do Šopronu, kde sa už v hodnosti plukovníka stal veliteľom husárskych pluku č. 9. Keďže uhorská politika spochybňovala existenciu jednotnej rakúsko-uhorskej armády, František Ferdinand tu začal narážať na maďarskú politickú nevraživosť a jednak na maďarský jazyk, o ktorom sa opakovane vyjadroval, že je to „príserná reč“. Po oboznámení sa s maďarským nacionalizmom ho František Ferdinand považoval nielen za úhlavného nepriateľa riše, ale aj za svojho osobného nepriateľa.

Následník trónu sa svojim negatívnym pomerom k maďarskej politike netajil, vedel o prechmatoch v rámci maďarizácie (Milanom Hodžom sa dal informovať aj o masakre v Černoveji) a kriticky sa stavil k tendencii maďarských politikov vyvyšovať sa nad ostatné národy a národnosti monarchie. Už v čase miléniových osláv v roku 1896 nazval svojho osla príznačne Milénium a je známy aj jeho výrok o netaktnosti Maďarov, ktorej sa dopustili tým, že prišli z Ázie do Európy... Oveľa viac mu však prekážala maďarská snaha čo najviac sa oddeliť od rakúskej časti monarchie a František Ferdinand to vnímal ako ohrozenie jednoty štátu. Preto sa spomínajú jeho plány na prebudovanie monarchie tak, aby Maďari nemali taký veľký vplyv, a k tomu potreboval podporu. Spojencami sa mu v týchto snahách mohli stať ostatné národy a národnosti riše – Česi, Slováci, Rumuni atď. Nie je však celkom zrejme, či prebudovanie monarchie (tzv. belvederskú alternatívu) myslel následník ako trvalú zmenu alebo len ako prechodný medzistupeň, po ktorom by nasledovala ešte prísnejšia centralizácia a presadzovanie len nemeckého živlu v monarchii.

■ MAĎAROM ODLAHLO

Maďarskí politici sa po sarajevských vraždách naočko veľmi rozhorčovali a smútili, útočili na Srbov a panslávov, v skutočnosti im však veľmi odľahlo. Odchod následníka trónu z radov živých znamenal pre nich totiž aj to, že sa nemuseli obávať nijakého ohrozenia dualistického usporiadania monarchie ani zásadných reforiem, ktoré by ohrozili vládnuce postavenie maďarského národa v Uhorsku. V tomto zmysle treba rozumieť tej „stratenej nádeji“, ktorá sa spomínala na smútočnom venci slovenskej delegácie.

Slúžia politici a politické strany verejnosti alebo sami sebe O čom je teória verejnej voľby

Prof. Ing. Štefan SAMSON, CSc.

Hlavnou úlohou každej vlády by mala byť služba ľudu. Je to naozaj tak, platí to aj v skutočnosti? A je to tak aj u nás? Ekonomická teória v druhej polovici minulého storočia sformulovala „teóriu verejnej voľby“. Predmetom jej skúmania je aj analýza politickej činnosti politikov za pomoci ekonomických nástrojov.

Problémy, ktoré analyzuje táto teória, nie sú nové. Existujú už veľmi dávno, prakticky od vzniku spoločnosti alebo presnejšie odvtedy, odkedy je tu politika a politici. Tak trebárs už v 4. storočí pred n. l. jeden z najvýznamnejších antických mysliteľov Aristoteles vnímal vystupovanie človeka na verejnosti ako jeho politickú aktivitu. Adam Smith, ktorý analyzoval v 18. storočí anglickú spoločnosť a jej hospodárstvo, považoval trh a výmennú činnosť medzi ľuďmi za prirodzenú ľudskú vlastnosť. S trochou zveličenia môžeme povedať, že z Aristotelových myšlienok a názorov vyplynula politológia a zo Smithových analýz, myšlienok a názorov vznikla zas ekonómia. Tieto dve vedné disciplíny sa líšia tak predmetom, ako i metódami skúmania. Líšia sa aj individuálnymi motívami. Politológia vychádza z predpokladu, že politický človek sleduje verejný záujem a verejné blaho. Ekonómia skúma a študuje najmä správanie a rozhodovanie sa človeka jednotlivca v procese výmeny na trhu.

Ak politológia spája človeka a jeho činnosť s verejným záujmom, tak ekonómia chápe človeka ako egoistu, ktorý vo svojej činnosti a rozhodovaní sleduje a presadzuje najmä svoj vlastný záujem a prospech.

■ DVOJITÁ PODOBA

Vychádzajúc z týchto dvoch vedných disciplín – z politológie a ekonómie – v človeku sa snúbia, spájajú obidva tieto prvky. Človek v realite zjednocuje v sebe politika i ekonóma a aj takto v tejto dvojitej podobe sa správa a koná.

Rozhodovanie a správanie politikov je podľa tejto teórie rovnako podriadené ekonomickým záko-

nom ako správanie sa ekonomických subjektov na trhu, usilujúcich sa maximalizovať svoj individuálny prospech.

Štát, národ, verejný záujem a verejné blaho samy osebe sú len všeobecné abstrakcie, za ktorými treba vidieť konkrétnych konajúcich ľudí, jednotlivcov s ich motiváciou a so záujmami. Ani štát a ani národ sám osebe nekoná a nerozhoduje. Konajú a rozhodujú konkrétni ľudia – ministri, podnikatelia, politici.

■ VÝNOSNÁ PROFESIA

Ekonomická teória verejnej voľby sa pozerá na politiku, politickú činnosť ako na ekonomické aktivity. Jej zdôvodnenie by sme mohli formulovať aj nasledovne: ak sú podnikatelia egoisti a konajú najmä vo svojom vlastnom záujme, prečo by sme nemali predpokladať, že politici a vládni úradníci nie sú „politickí podnikatelia“ a tiež konajú najmä vo svoj prospech. Maximálne výhody získavajú zo svojej moci a tú zo svojich schopností získajú voličské hlasy. Z uvedeného plynie, že politika môže byť a aj je výnosnou investíciou a zamestnaním.

Fungovaniu politického systému, kde demokracia je podriadená stranickým záujmom, sa hovorí „partokracia“ a vlastne znamená degradovanie skutočnej demokracie. Demokracia je zamenená demokraciou. Pravdepodobne základná príčina všetkých neudov takéhoto systému je povýšenie politických strán a ich politiky nad odbornosť a verejnú mienku. V riadiacom systéme štátu a hospodárstva často dostáva prednosť politická príslušnosť pred odbornosťou. Takto vzniká situácia, že ministrom, štátnym tajomníkom, vedúcim pracovníkom môže byť aj neodborník, hlavná vec,

že presadzuje záujmy svojej politickej strany.

■ KOALÍCIE A OPOZÍCIE

Sme svedkami neustáleho vzájomného obviňovania sa z nečestnosti konania medzi politikmi, politickými stranami opozície a koalície. Poznajú sa navzájom a asi vedia, o čom hovoria, veď už raz, dvakrát vládli alebo vládnu. Zdá sa, že zaťažko padne byť v opozícii, a nie je ľahké byť ani vo vládnej pozícii...

Takmer každé jedno verejné obstarávanie, ktoré sa uskutoční a uzavrie, je napádané ako korupčné, aj keď Úrad pre verejné obstarávanie ho nespochybnil. Vždy sa hľadá prepojenosť víťaza verejného obstarávania s tou alebo onou politickou stranou bez ohľadu na to, či je to alebo nie je to tak. Žiaľbohu, v mnohých prípadoch je to tak.

Slovensko je relatívne malá krajina, a tak sa zvyčajne vždy nájdu blízke alebo vzdialenejšie rodinné vzťahy, resp. prepojenosť firmy, ktorá zvíťazila vo verejnom obstarávaní, na tú alebo onú politickú stranu a príslušného politika.

Hovorí sa o nenásytnosti politických strán. Politické strany, ktoré sa dostali do parlamentu, resp. dosiahli požadované kvórum, sú dosť štedro dotované z poplatkov daňovníkov, a to aj tých, ktorí sú ich správaním úplne znechutení a vedia si život v krajine predstaviť aj bez nich. Mnohí z nás by nebalí, ba privítali, ak by politické strany a ich funkcionári fungovali len z členských príspevkov svojich členov. Veď v niektorých štátoch je to tak alebo sa o to už usilujú. No, to by sme až vtedy videli, čo by bolo!

Autor pôsobí na Ekonomickej fakulte TU Košice. Medzititulky redakcia

A okolo sa rozhostilo ticho...

Že ticho lieči, vieme všetci. Tento poznatok sa u nás stal duchovným majetkom, a to aj takých ľudí, u ktorých nemôže byť inak ani reči o nejakom duchovnom majetku.

Ticha sa všetci domáhame, ale keď sa rozhostí, ide nám poväčšine na nervy. Medzi najvytrvalejších priekopníkov liečby tichom patria naše predavačky a naši predavači. Potrebujete niečo doma zaimeliť, nuž zájdete do príslušnej predajne s takýmto potrebami. Oslovíte predavačku priam propagačne zmalovanú v predajni s maliarskymi potrebami. „Prosím vás, máte sklársky tmel?“ Tiché, záporné pokrútenie hlavou. „Kedy ho dostanete?“ Tiché, rozpačité pokrčenie plecami. „Dostávate tmel s každým novým tovarom?“ Tiché, rozpačité pokrčenie plecami, doplnené neurčitou grimasou. „A kedy dostanete nový tovar?“ Tiché, podráždené pokrčenie plecami, doplnené otrávenou grimasou. „Neviete náhodou, kde by tmel mohli mať?“ Dramatické pokrútenie hlavou s jemným škriptom krčných stavcov a nenávisťou grimasou pri vašej naivnej sondáži dotýkajúcej sa konkurenčných predajní. Ale nepadlo ani slovo!

Vzápätí odchádzate bez podkovaní, hoci ste sa práve podrobili bezplatnej kúre tichom. Odchádzate ako akumulátor, lenže nabíť jedom iba preto, že ste v čase, keď človek siahá po hviezdach, nedostali voľaják banálny tmel. V predajni vás obslúžila tichom pre-

davačka v rámci svojej pracovnej náplne. No tichom vás môžu zahŕňať, takrečeno obdarovať spulciami občania aj mimo svojej pracovnej náplne. Napríklad v autobuse vás šofér pricvikne, teda prívzrne medzi dvere. Pricvikovanie medzi dvere je vlastne pozitívny a optimistický jav. Každý pricviknutý občan alebo občianka si už medzi dverami uvedomí, že ho alebo ju vezie skúsený odborník, ktorý je maximálne sústredený, sleduje iba jazdnú dráhu a nezoptyluje sa sledovaním okrajových malicherností. Takémuto vodičovi je očividne cu-

FEJTÓN

dzia protekcia aj špekulácia – veď mu vôbec nezáleží na tom, či má niekoho za sebou.

Ale to sme trochu odbočili. Kdeže sme to boli? Aha, medzi dverami. Teda v autobuse vás šofér pricvikne medzi dvere. Má už v pricvikovaní cvik. Pricviknutého občana však táto situácia strašne rozčúli. Priam rozčertí. Pravdaže zbytočne. Chýba mu každodenný tréning, lebo každý deň sa medzi dverami ocitá niekto iný. Málokto si môže dovoliť takúto situáciu dvakrát a na niektorých sa ešte dodnes nedostalo! Teda pricviknutý občan sa rozčúli a v predsieni jeho srdca začne netrepežlivo prešlapovať akýsi infarkt. Našťastie šofér dodrží pietne ticho. A vaši spulcevníci, ktorí zavetrlí drobné rozptýlenie, pookrejú na duši. No nikto z nich

si netrúfne jemne a taktne upozorniť pána vodiča na neúnosnosť vašej situácie medzi dverami. Na to, aby vás pozval dovnútra. Každý zo spulcevníčikov veľmi dobre vie, že sa o chvíľu – pri vystupovaní – ocitne sám medzi dverami. Vaša masáž medzi gumou obloženými dverami mohla by prebehnúť v absolútnom liečivom tichu, keby ste si túto kúru nenarúšali zmäčkílym fňukaním a hysterickými výkrikmi o pomoc.

Sú však ľudia, ktorí mlčia vyložene egoisticky. Nemlčia kvôli vám, mlčia pre svoje dobro, aby sa nezohodli. Ich ticho neutužuje ani neotužuje zdravie okolitého spulcevníctva. Naopak, týmto tichom udržujú celé okolie v nezdravom duševnom napätí. Takéto individuá sú schopné mlčať aj preto, že nemajú momentálne čo povedať. Mlčia teda v situáciách, v akých každý normálny a zdravý človek hovorí, prípadne objasňuje, obhajuje, píše či prednáša. Našťastie každý rub má a svoje líce. Takíto ľudia sú pre nás hádankou, ktorú sa usilujeme rozlúštiť. Lúštiť ich na pracoviskách a krátko si nimi nekonečne dlhý pracovný čas. Usilujeme sa ich vyprovokovať, aby prehovorili. Márne. Ale aj oni – hoci nechtiac nevedomky – slúžia nášmu duševnému zdraviu. Aby sme sa nezbláznili od roboty. Ich zaryté mlčanie nás núti používať jazyk, signály, pojmy, reč cibrenú niekoľko tisícročnou históriou ľudského ohovárania. Ich mlčanie nám teda nepriamo pomáha ešte viac sa odlišiť od zvierat.

Milan KENDA

POZNÁMKA

„Dnes došiel od Osuského nehezky dopis; Osuský vytýká, že složení Výboru není věrným obrazem československého života. A vůči prezidentovi znovu trvá na svém dřívějším požadavku, aby prohlásil, že bude dbát vůle slovenského národa a „soudu dějin“, který zní, že bratské soužití Slováků a Čechů a existence republiky vyžadují respektování slovenského jazyka, slovenského školství, slovenské kultury a slovenské správy na Slovensku. A přímo si troufá říci, že Dr. Beneš symbolizuje vůči Slovensku tu politiku, která skončila ve státní katastrofě. Je vidět, že se Osuský už nenapraví, že s ním už pokoj nebude.“

Pred 125 rokmi sa narodil diplomat Š. OSUSKÝ

Beneš - politik katastrofy

Svätoslav MATHÉ – Foto: internet; zdroj: sk.wikipedia.org

Diplomat Štefan OSUSKÝ

Tieto slová si 26. októbra 1939 do svojho denníka zapísal Eduard Táborský – blízky spolupracovník Dr. E. Beneša. V tom čase totiž vrcholili dlhoročné spory medzi Benešom a Osuským. Dá sa povedať, že sa vtedy Štefan Osuský (31. 3. 1889 – 27. 9. 1973) na krátky čas stal stredobodom československej politiky, aj keď iba tej exilovej. A treba povedať i to, že práve v tomto krátkom časovom úseku Osuský konal zásadovo (aj keď nie vždy priam uhladene, ba naopak autoritatívne), v súlade so svojimi názormi a s politickým presvedčením, ktoré sa sformovalo už roky predtým.

■ SPOR KONCEPCIÍ

Nedá sa vyslovene povedať, žeby vtedajší spor Osuský – Beneš bol býval osobným sporom (aj keď bol aj takým). Bol to najmä spor dvoch koncepcií československej politiky v historickom zmysle slova, ale i vtedajšej exilovej politiky. Len niekoľko dní pred uvedeným zápisom – 21. októbra – môžeme sa v Táborského denníku dočítať: „Také jednání s Osuským bylo neobyčejně obtížné a v podstatě zůstalo na mrtvém bodě. Stavěl se do pozice výlučného mluvčího Slováků, předložil prezidentovi nějaký papír o slovenských věcech, aby to přijal a podepsal, což prezident odmítl s tím, že nikdo, ani Osuský, ani Beneš, ani kdokoli jiný tu za hranicemi (v exilové vládě v Londýně) nemá práva se k něčemu zavazovat. Osuskému bylo vyhrazeno místo v Národním výboru, ale zatím se nerozhodl, zda je přijímá.“

■ MEMORANDUM EXULANTOV

Onen hanlivo pomenovaný „nějaký papír o slovenských věcech“ malo byť zrejme memorandum slovenských politických exulantov – Hodžu, Osuského, Paulinyho-Tótha a Clementisa – ktoré bolo určené najmä Benešovi. V ňom formulovali svoj návrh riešenia slovenskej otázky. Počítali v ňom s obnovou republiky, v rámci ktorej sa ob-

noví krajské zriadenie založené na krajských snemoch a vládach, ktoré by však mali výrazne posilnené kompetencie vo vzťahu k ústrednej vláde. Tá by pozostávala z ministerstva zahraničných vecí, obrany, financií, hospodárskej obnovy a dopravy. No nezostalo iba prítom. Už v novembri toho istého roku založil Hodža Slovenskú národnú radu.

■ SLOVENSKÝ ODBOJ

Po zániku druhej republiky sa Osuský, vtedy veľvyslanec v Paríži, rozhodol neopustiť vyslanectvo a na to dostal aj tichý súhlas francúzskej Daladierovej vlády. A vzápätí začal organizovať zahraničný odboj. Zasadil sa za vytvorenie československých vojenských jednotiek vo Francúzsku, bol pri zrode Národného výboru, ktorý mal byť vrcholným orgánom odboja. A to všetko zámerne bez Beneša, pričom sa v tom opieral aj o francúzsku vládu.

Vo svojom úsilí však nenašiel podporu najmä u českých exilových politikov. A popravde treba povedať, že Osuský tu nemal ani veľkú šancu. Bol politický samotár s často autoritatívnym vystupovaním, mimo straníckych štruktúr, ktoré nikdy nevyhovovali jeho príliš silnému a najmä osobitému intelektu. Prakticky nikdy nepôsobil vo vnútornej predvojnovnej politike. Jednoducho povedané, vo svojich aktivitách nemohol proti Benešovi pochodiť. S vypuknutím vojny, a najmä s jej priebehom stratil všetky svoje pozície. Beneš staval na sovietsku kartu a jeho hlavní kritici v tejto otázke – Osuský a Hodža – museli jednoducho ustúpiť. Nakoniec Hodža dobrovoľne a Osuský nútene ocitli sa mimo exilovej politiky, kde pevne a výlučne držal politické kormidlo práve Beneš...

■ SPOLUTVORCA TRIANONU

Štefan Osuský sa po vojne stal tajomníkom československej delegácie na mierovej konferencii v Paríži a neskôr aj jej predsedom. Považuje sa za spolutvorcu Trianonskej dohody v roku 1920, ktorá po prvý raz stanovila medzinárodné uznávané hranice Slovenska. Aj vďaka tomu po roku 1945 muselo Maďarsko opustiť južné Slovensko, ktoré okupovalo po roku 1938.

Spočiatku opustil svoje federalistické názory a bol zástancom unitárneho štátu. Neskôr začal na veci nazerať ináč a stále nástojčivejšie požadoval ústavnoprávne riešenie slovenskej otázky. Preto, ale aj pre ostrú kritiku zahraničnej politiky sa už počas prvej republiky dostal do sporov s Benešom. Bol takmer dve desaťročia vyslancom v Paríži a skoro taký istý čas pracoval ako zástupca Československa v Spoločnosti národov. Dodnes vidieť v ženevskom Paláci národov jeho umelecký portrét vedľa portrétov tých, ktorí sa najviac zaslúžili o túto organizáciu...

Výstava rozpráva príbeh pre nás zatiaľ neznámej krajiny

Azerbajdžanské premeny

Milan AUGUSTÍN – Foto: Ministerstvo kultúry SR

Na začiatku tohto mesiaca bola v reprezentačných priestoroch Ministerstva kultúry Slovenskej republiky otvorená inšpiratívna výstava fotografií, predstavujúca krajinu nafty, zlata, železa, bavlny a kaukazského spiritualizmu – Azerbajdžan. Výstavu pripravila Európsko-azerbajdžanská spoločnosť už v roku 2012 a po prezentáciách vo veľkých európskych mestách ju inštalovali aj na Slovensku.

Historické a moderné Baku

Výstavu otvoril štátny tajomník MK SR Ivan Sečík a konzul Azerbajdžanskej republiky v Bratislave Džalal Gasmov. Okrem žánrových a krajinárskych fotografií sú tu vystavené aj zaujímavé, často až dokumentárne fotografie premien starých aglomerácií a hlavného mesta Baku. Návštevníkom výstavy pomáhajú odkryť aspoň časť histórie tejto krajiny.

■ ORIENTALIZMUS

Zážitkom pre záujemcov o tento druh umenia bolo objavenie fotografie Chrámu ohňa z Baku, ktorý je od roku 1998 na zozname Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Podobne komponovaných architektonických dominant by ste našli v blízkoľahodnom prostredí aj viacej, najmä na Hodvábnej ceste od Kašgaru na čínskych hraniciach až po predhorie Kaukazu. Je však kuriozitou, že tento chrám bol predlohou na výstavbu pohrebného altánu – kaplnky židovského pohrebného spolku Chevra Kadíša na prelome 19. a 20. storočia v Banskej Štiavnici. Arabizujúci, skôr islamizujúci blízkoľahodný orientalizmus s vplyvmi iránskej architektúry prevzali do plejády nových slohov najmä maďarskí architekti a stavitelia. Bolo to v období aktívneho

hľadania pravlasti dávných Ugarov, predkov Maďarov, teda v čase tisícročného výročia ich príchodu do Karpatkej kotliny. Spomenuli sme Židov, no Azerbajdžan je typickou moslimskou krajinou, kde žijú nielen Židia, ale aj ortodoxní kresťania, najmä Arméni, Gruzínci a Rusi, ktorých je však len päť percent. Najvyšší predstaviteľ islamu šejk Haji Allahshukur Pashazada sa dokonca osobne stretol s pápežom Jánom Pavlom II. v roku 1980. Územie Azerbajdžanu bolo obývané, osídľované, dobývané, ale aj okupované od najstarších čias. Kaukaz poznali starí Gréci, ktorí ho vložili do svojich mýtov. Tu Zeus prikoval Prometea za jeho opovážlivosť, že odovzdal tajomstvo ohňa ľuďom...

■ PRASTARÁ HISTÓRIA

Kedysi dávno tu bola prastará ríša Uratu, potom sa územia zmocnili Médi a po nich Skýti, ktorí prišli z juhovýchodných stepí. Boli známi svojimi kurganmi a bohato zdobenými zlatými šperkmi. V stredoveku územie dobyli Arabi, vedení strýkom proroka Mohameda, a rozšírili v tejto oblasti islam. Zavítal sem aj najznámejší stredoveký európsky cestovateľ Marco Polo. V 19. storočí sa o toto kaukazské územie začali intenzívne zaujímať Rusi a následne si ho rozdelili Perzia s Ruskom. Po rozpade Sovietskeho zväzu vznikla Azerbajdžanská republika. Boje a gruzínska agresia sa prejavili aj na starožitníckych trhoch (dokonca i u nás), ktoré v tom čase zaplavilo množstvo orientálnych kobercov typu „kazach“, ale aj ojedinelých čiernych kobercov, ktoré zhotovovali židovskí tkáči a patria medzi najvzácnejšie orientálne starožitnosti tohto typu. A to sme nespomenuli samotné azerbajdžan-

ské koberce. No tomuto svetu vládne ropa!

■ SILOČIARY PEŇAZÍ

Ropa, ťažba a spracovanie rudného bohatstva predznamovali prudký rozvoj tejto krajiny, kde sa priznáva len jedno percento nezamestnanosti, no napriek tomu až päťdesiat percent obyvateľov v horských, podhorských a poľnohospodárskych oblastiach žije pod hranicou chudoby. Ťažia sa tu vzácne kovy, železná ruda a bauxity, z ktorých sa vyrába hliník. Ekonomika štátu je závislá od predaja ropy a od jej svetových cien, ako aj od prístupu na európske a svetové trhy. Azerbajdžanskú, kaspickú ropu z oblasti Ašperonského polostrova poznal už antický svet. Bitúmen sa používal na utesnenie námorných lodí, no ropné bahno a ropné deriváty sa tu oddávna používali na liečenie. Akoby od iránskych džinistov bol prevzatý kult ohňa, ktorý predstavuje Chrám ohňa v starom Baku, kde sa vykonávali aj krvavé rituály známe pod menom „šachtet-bachtej“, pri ktorých sa veriaci moslimovia sekali kindžalmi kráčajúc po uliciach mesta. Ropa sa začala v Azerbajdžane ťažiť aj na otvorenom Kaspickom mori, kde vyrástli ťažobné plošiny a ropné terminály. Bol vybudovaný ropovod cez územie Tureckej republiky do stredomorského prístavu Keyhan, ale aj ropovod vedúci cez Gruzínsko do čiernomorského prístavu Supsa. Aj keď vzťahy s Ruskou federáciou sú deklarované ako útlmové, cez územie Ruska vedie tretí, ďalší ropovod končiaci v Novorosijsku. Pripravuje sa a čiastočne aj buduje balkánska vetva. V budúcnosti bude zásobovať nielen balkánske krajiny, ale i krajiny strednej Európy – možno aj Slovensko.

Návrat Pribinovho syna

Koceľ a Blatnohrad, Vydal Ordinariát OS a OZ SR, Mariánka 2013

KNÍHA TÝŽDŇA

KOCEĽ A BLATNOHRAD

V minulom roku sme si pripomenuli 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Misia solúnskych bratov u našich predkov sa dodnes zachovala v pamäti národa. Je spojená so začiatkami a s existenciou politickej činnosti vysokej šľachty v našom európskom priestore, ktorú dosiaľ nemáme dostatočne prebádanú.

V tejto súvislosti sa spomínajú mená Pribina, Rastislav, Svätopluk, už menej Koceľ, aj keď bol synom kniežaťa Pribinu. Ako v úvode knihy píše Mons. František Rábek, predseda komisie KBS pre jubilejný rok 1 150. výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda, bez veľkého mečena Koceľa by cyrilo-metodská misia zostala len torzom. Publikácia Koceľ a Blatnohrad poskytuje istú satisfakciu kniežaťu Koceľovi, ktorého slovenská historiografia neprávom obchádza. Profesor Alexander Ruttkay spracoval jeho biografiiu a nemecký bádateľ v oblasti histórie Hans Dieter Tönsmeier objasňuje skutočnosti súvisiace s Koceľom a Blatnohradom. Jeho štúdiá je pozoruhodná najmä preto, že poskytuje prehľad o vzťahoch vysokej šľachty v ranom stredoveku medzi Bavormi a západnými Slovanmi.

Koceľ pre svoju oddanosť učeníu sv. Cyrila a Metoda sa dostal do ťažkého položenía. Od bavorského kléru prišli v súvislosti s Metodovým pôsobením v Blatnohrade vyhrážky, že ak bude mať „u seba tohto muža, nezbaví sa ich v dobrom“. Docent Martin Hetényi sa o Koceľovi vyjadruje ako o vládárovi s komplexnou výbavou vojaka, diplomata, politika a podporovateľa šírenia evanjelia.

Pôvodný Blatnohrad, sídlo Pribinu a jeho syna Koceľa, dnes nesie názov Zalavár. Maďarskí archeológovia vykopali a identifikovali základy Baziliky sv. Hadriána, ktorú dal postaviť Pribina. Bola posvätená v roku 850. Vlani na tomto mieste za účasti predsedu MS Mariána Tkáča odhalili bronzové súsošie solúnskych bratov, dielo akademickej sochárky Ľudmily Cvengrošovej.

Eva ZELENAYOVÁ

NEKROLÓG

Opuštil nás historik, bibliograf a publicista Hadrián Radváni (16. 9. 1918 Spišská Kapitula – 26. 3. 2014 Trnava). Špecializoval sa najmä na výskum dejín knižtlače na Slovensku a patril k najväčším znalcom histórie Slovenského učeného tovarišstva a bernolákovcov vôbec.

Objavil viacero knižných unikátov, ktoré sa tak dostali do štátnych zápisov a obohatili slovenské kultúrne dedičstvo. Tisíciky jeho prác sú dôveryhodnou sondou do problematiky a tie, ktoré vyšli v knižnej podobe, nebudú nikdy chýbať v priečinkoch knižnic milovníkov knižnej kultúry.

Zveľadil naše kultúrne dedičstvo

Spišiak, ktorý väčšinu života prežil v Trnave, priam symbolicky v dome, v ktorom voľakedy sídlila Jelínkova tlačiareň, dokázal obdivuhodne vnímať trnavskú históriu – jej architektonické tvaroslovie, kultúru a iné pôsobivé reálie – ale spracoval aj rozmanité aspekty histórie celého Slovenska. Jeho bibliografia obsahuje takmer dvetisícpäťsto vydaných prác a päť desiatok vydaných kníh. Okrem toho spracoval dvadsaťtri archívov, usporiadal a skatalogizoval tridsaťtri knižníc po celom Slovensku. Treba žasnúť nad tým, čo všetko a na akej úrovni vykutral, poznášan, zabudoval, často umelecky pretavil a čitateľovi predstavil.

„Nebolo to ľahké, ale po celý čas ma motivoval hlavne môj idealizmus, porozumenie v rodine, Duch Svätý a modlitby k nemu, ktoré mi dodávali nové impulzy,“ vyznal raz tento vzácny Slovák.

Robert VAVRO

HUMORESKA

Komerčné televízie sa predhávajú, ako najviac zvýšiť dĺžku „človeko colštikov“, teda peopletrom, ktoré oznamujú, koľko divákov večer čo večer tupo hľadí na obrazovku. Najlepšou cestou je zahliť programy slovenskými telenovelami a seriálmi, kde sa narýchlo miešajú osudy postáv spôsobom, že Čapkov psík a mačička so svojou tortou blednú závisťou. Veľkovýroba seriálov priniesla tzv. civilné herectvo. Výkony hercov naozaj v ničom nezaostávajú za ochotníkmi, ktorých pozháňala za čias Štúra narýchlo Anička Jurkovičová

v Sobotišti. Avšak sledovanosť seriálov klesá. Už sa ľudu predjedli. Aby v JOJ a Markíze vedeli, že do nich rýpem len z čirej láskavosti, ponúkam im námety na nové seriály, ktoré zaručene zaberú. Vychádzajú z pôvodných, ale spájajú televíziu re-

vička vychádzajúca z populárneho Búrlivého vína. Pôvodný seriál urazil všetkých poctivých slovenských vinárov a vyznávačov božieho nápoja. S vínom má spoločné len vineu v pohároch hercov a to, že keď zameníme v slove lás-

dostaneme slovo borovička. A to je idea nášho nového seriálu Vášnivá borovička. Bude v ňom všetko, len nie borovička. Ak nechápete, tak ste pochopili. A ešte by som tu mal X traktor. V tomto seriáli budú diváci sledovať osudy víťaza

rovali šesťdesiate roky 20. storočia. V družstvách stáli tzv. Steimanove búdky. Vymysleli ich na studený odchov teliat. Novátorská metóda bola v tom, že každé čerstvo odstavené smutné teliatko malo vlastnú búdku. Hovädzia mlad' stála mimo maštale v rade vedľa seba. Cez okienko teľa vystrčilo hlavu, aby dočiahlo na vedro s krmivom. Tak prežívalo hovädziu škôlku a školu. Na našej farme budeme úplne rovnako chovať dievky a ženy, aby zistili, že jediným cieľom ženského života nie je materstvo, ale nakupovanie v butikoch a siahodlhé klebetenie o tejto jedinej téme.

Milan ZEMO

Nové seriály Búrlivý panelák a Maniacka farma nakupovačiek

alitu so skutočnou. Prvým námetom je Búrlivý panelák, teda vylepšená verzia slávneho Paneláku. Ide o širokospektrálnu fresku o boji dobrých cigánov s tými zlými, čo platia za vodu, električku a plyn v paneláku na pokraji zrútenia v Luniku IX. Nasleduje Vášnivá boro-

ka štyri písmená a jedno uberieme, dostaneme slovo víno. Mój námet vychádza z podobnej logickej premisy. Ak v slove láska zmeníme všetky písmená a jedno doplníme, vznikne slovo fernet. Lenže ak zmeníme všetky písmená v slove fernet okrem R, pridáme ČKA, tak

spevákovej súťaže, ktorý vďaka svojmu talentu našiel uplatnenie v družstve v Dlhom Mokrom ako vodič traktora. Na záver ponúkam námet na reality šou. Sklíbi v sebe najlepšie z markízáckej Farmy a jokrských VIP Nakupných maniačok. Maniacku farmu nakupovačiek inšpi-

MEDAILÓN

Slovák členom Pruskej akadémie

Každého Slováka, ktorý navštívi maďarské mesto Tata v Maďarsku, príjemne prekvapí, že na nádvorí stredovekého hradu stojí nielen busta, ale aj pamätná tabuľa známeho slovenského inžiniera 18. storočia Samuela Mikovíniho, ktorý patril k najvýznamnejším vedcom 18. storočia.

Je známy aj spoluprácou s Matejom Belom na jeho životnom diele *Notitia Hungariae*, do ktorého vyhotovil podrobné mapy, rytiny i plány miest a hradov. Presný dátum (deň a mesiac) jeho narodenia nie je známy. Narodil sa v roku 1686 v Turičkách pri Lučenci v rodine evanjelického farára a učiteľa. Už počas stredoškolského štúdia, ktoré absolvoval v Lučenci a Banskej Bystrici, vzbudil pozornosť pedagógov tým, že vynikal vo fyzike, v matematike a v kreslení. Vo svojich ďalších štúdiách pokračoval v Altdorfe (1719 – 1721) a v Jene (1723).

V roku 1725 sa stal stoličným matematikom inžinierom v Bratislave. Úspešne sa venoval budovaní protipovodňových hrádzi. Vo svojej kartografickej činnosti okrem triangulácie využíval aj astronomické pozorovania, v roku 1733 zriadil v Bratislave observatórium. Po desiatich rokoch bol vymenovaný za hlavného merača stredoslovenských banských miest. Následne odišiel do Banskej Štiavnice, kde stál pri založení banskej školy a tu aj prednášal technické predmety, matematiku, geometriu. Okrem toho, že bol riaditeľom banskej školy, naďalej sa venoval technickým prácam, spolupodieľal sa na konštrukcii banských strojov a na budovaní umelých hrádzi, jazier, jarkov... K jeho významným projektom patrilo i vypracovanie plánov na reguláciu Váhu v okolí Trenčína a podieľal sa aj na viacerých ďalších priekopníckych úpravách.

Mikovíniho odborné vedomosti sa prejavili i pri rekonštrukcii starších hrádzi a projektovaní nových v okolí Banskej Štiavnice, kde na základe jeho návrhu bola zrealizovaná výstavba vodného systému štíavnických baní pozostávajúca zo šesťdesiat kilometrov hrádzi. V roku 1847 odvodnil močariská na okolí Taty v Uhorsku. Až štyri kilometre dlhý odvodňovací kanál aj v súčasnom období je nositeľom jeho mena.

Mikovíni celý svoj život zasvätil vedeckej činnosti. Zomrel následkom prechladnutia pri práci 23. marca 1750. Jeho práca bola vysoko hodnotená už počas jeho života, o čom svedčí i skutočnosť, že za zásluhy vo vede sa v roku 1735 stal členom Pruskej akadémie v Berlíne.

Helena RUSNÁKOVÁ

Impozantná bilancia osemdesiatnika, veľkého herca Štefana Kvietika Zjav, hlas a podmanivý prejav

Milan POLÁK – Foto: internet; zdroje: www.fdb.cz, autogramy.cz

Vyššie jedno desaťročie sa nestretávame s ním na scéne divadla, nenakrúca filmy ani televízne inscenácie. Zaiste, chýba nám jeho jedinečné a neopakovateľné herecké umenie, jeho aktívna prítomnosť na teréne národnej kultúry. Keď si však aspoň letmo zrekapitulujeme, čo na tomto teréne od roku 1957 vykonal, ani sa tomu nemôžeme veľmi čudovať...

Štefan Kvietik počas života získal množstvo ocenení — právom.

V roku 1957, po absolvovaní Vysoké školy múzických umení, nastúpil do divadla v Martine a už krátko po tom sa začala jeho nezvyčajne úspešná herecká dráha tak v divadle v Martine a o dva roky už v SND, ako aj vo filme, v rozhlasu a v televízii. Viac ako dvesto postáv odohral v divadle, účinkoval vo vyše sedemdesiatich filmoch, v desiatkach televíznych inscenácií a umeleckých rozhlasových relácií. Takmer za polstoročie aktívnej tvorivej práce sledovali sme nielen jeho veľký a všestranný herecký talent, ale aj jeho zanietenosť, cieľavedomosť a húževnatosť, no najmä obdivuhodnú pracovitnosť. Keď už bola na obzore sedemdesiatka, rozhodol sa takmer na vrchole skvelej kariéry pre odchod z výslnia, na ktoré sa prepracoval hodnotou a vysokým umelckým kreditom svojho herectva.

■ Z HRY DO HRY

Na vysokej škole bol Kvietikovým pedagógom herectva Július Pántik, zhodou okolností tiež rodák z Dolných Plachtiniec. Keď ako čerstvý absolvent herectva na VŠMU nastúpil do svojho prvého angažmánu v Armádnom divadle v Martine, našťudoval niekoľko výrazne modelovaných postáv pod vedením skúsených režisérov Dezidera Jandu a Juraja Haľamu. Oba mu zverili viacero titulných postáv, do ktorých vniesol svoj mladícky entuziazmus. Taký bol napríklad jeho dynamický figliar Unšpigel, fičúrsky vojak Dmitrij Rževský vo Večne mladej histórii, zbojník Ilčik v Mahenovom Jánošíkovi či Ďurko v Karvašovej Polnočnej omši. V týchto, ako aj v rade iných postáv zaskvel sa jeho mužný, pôsobivý a dynamický vzhľad, jeho podmanivý sonórny barytón, jeho spontánnosť a bezprostrednosť v prejave.

V tom čase už uznávaný a prominentný režisér SND Jozef Budský našťudoval v Martine v roku 1959 pohostinsky Shakespearovho Macbetha a Kvietika si vybral ako predstaviteľa titulnej postavy. Mladý herec sa zmocnil svojej veľkej príležitosti s náležitým zanietanim a presvedčivo stvárnil zložitý vývin Macbetha od nadosobného hr-

dinstva k egoistickej túžbe po neobmedzenej moci. Úspešné zvládnutie tejto náročnej úlohy otvorilo Kvietikovi cestu na našu prvú národnú scénu, a to hneď ako toho istého Macbetha v inscenácii, ktorú pred uvedením v Martine našťudoval Budský aj s činohrou SND. Titulnú úlohu v SND hral Ladislav Chudík a Štefan Kvietik bol v tejto inscenácii jeho alternant. Pre mladého umelca to bola vynikajúca príležitosť hrať s našimi najlepšími hercami. Po viacerých menších hereckých príležitostiach, pri ktorých sa jeho vtedy ešte stále mladícky elán plne realizoval (povedzme aj v titulnej postave Figara v Nezvalovej hre Nový Figaro), prišla aj veľká príležitosť. Tou bola postava Baču Miša v legendárnej inscenácii Stodolovej drámy Bačova žena, ktorú našťudoval v roku 1963 dnes už tiež legendárny režisér Karol L. Zachar. V tomto čase začali sa rozvíjať aj iné tóny Kvietikovo herectva, napríklad tie tragické, silne dramatické, psychologicky

zvnútornené, agresívne, skeptické, cynické či tragikomicky štylizované. Od tohto času diváci sledujú tú širokú a sugestívnu paletu jeho herectva napríklad v Osborneho hre Obzri sa v hneve, v Lopeho de Vega Učiteľovi tanca, v Rostandovom Cyranovi z Bergeracu, v Hochhuthovom Zástupcovi, v Električke zvanej túžba či v Barč-Ivanovej hre Dvaja, kde vytvoril skvelú postavu Augusta. Boli to však ďalšie postavy v desiatkach hier domáceho, svetového i klasického repertoáru. Kvietik doslova šiel z hry do hry. Bol najobsadzovanejším hercom činohry SND prakticky až do ukončenia svojho angažmánu na našej prvej národnej scéne.

■ NEZABUDNUTELNÉ

Pre formovanie a profesionálny rast hereckého umenia vždy bolo a stále je divadlo to najdôležitejšie. V divadle sa totiž dramatická postava tvorí. V iných dramatických umeniach, najmä vo filme a televízii, sa už ťaží z profesiona-

lity predstaviteľov, ktorí si vytvárali a zdokonalili v divadle. Inou otázkou je popularita. Zaiste, má ju aj divadelný herec, ale ten, ktorý je často napríklad na obrazovkách televízorov, má ju niekoľkonásobne väčšiu. Napokon jednu televíznu inscenáciu vidí podstatne viac divákov ako divadelné predstavenie, ktoré je v repertoári hoci desať rokov. S tým sa asi už nedá nič robiť...

Zaslúženú divácku popularitu si získalo Kvietikovo herecké umenie aj mimo divadla. Pamätáme si ho napríklad aj z filmu Jozefa Zachara *Niet inej cesty* z roku 1968, viackrát uvedeného aj v televízii, v ktorom vytvoril nezabudnuteľnú postavu Ludovíta Štúra. Hoci film exponuje významný úsek životnej drámy L. Štúra a jeho vzťah k Adele Ostrolúckej, nie je to klasický životopisný film. Sledujeme v ňom najmä revolučné udalosti z meruôsmych rokov a ozbrojené povstanie Slovákov proti politike Pešti. Kvietik pri stvárnení Štúra zdôrazňuje jeho vnútorný intelektuálny rozmer, ľudské čaro a vnútorné zanietanie pre vec a záujem národa. Ťažko by sme si vedeli v kontexte tohto filmu predstaviť lepšieho predstaviteľa titulnej úlohy.

Z tých vyše sedemdesiatich hraných a televíznych filmov, v ktorých zahral Kvietik aj hlavné postavy, mohli by sme spomenúť viaceré. Napríklad *Romance pro křídlovku*, *Živý bič*, *Majster kat*, *Medená veža*, *Buddenbrookovci*, *Červené víno*, *Skrýty prameň*, *Jedenáste prikázanie*, *Sám vojak v poli* a mnohé iné.

■ BOXER A SMRŤ

Mimoriadny úspech však získal už na začiatku svojej hereckej kariéry ako hlavný predstaviteľ filmu *Boxer a smrť* režiséra Petra Solana (1962) a potom legendárnou postavou Pichandu z *Tisícročnej včely* režiséra Juraja Jakubiska (1983). Aj tieto dve postavy dokazujú, že herec má vo svojom prejave tak čaro romantickéj rytiarskosti, myšlienkový obsah i náboj rozhodnej vôle a aktivity. Boli roky, keď účinkoval až v piatich filmoch.

Herectvom tej najvyššej úrovne, ale aj svojim osobným čarom patrí medzi veľké postavy našej slovenskej a národnej kultúry. Pôsobivým svedectvom o živote a diele herca je kniha *Život bez opony*, v ktorej spisovateľ Ján Čomaj prerozprával Kvietikove spomienky na svoj život a profesionálnu dráhu. Právom patrí tomuto umelcovi najvyššie štátne vyznamenanie Rad Ludovíta Štúra, tabuľka na Moste slávy v Trenčianskych Tepliciach i miesto v televíznej *Sieni slávy*.

V kultovom filme *Červené víno*, 1972

Matica slovenská musela Pomník štúrovcov v Bratislave zachraňovať Inšpirácie zo Štúra ku Dňu nezávislosti

Marián TKÁČ, predseda Matice slovenskej

Verejný výstup na posvätné pôde Devína je zaväzujúce, ak je témou slovenský vizionár Ľudovít Štúr. Vstupenie má zmysel len vtedy, ak sa budeme zamýšľať o presahu Štúrových skutkov a odkazu Devína pre dnešok. Porozmýšľam nahlas: čím by sme boli bez Štúra? Aj dnes zostáva veľkou výzvou jeho triáda, ktorú si sám vysníval a aj sám uskutočnil.

Ilustrácia historického reči Ľudovíta Štúra na uhorskom sneme.

Už keď sa vracal zo štúdií v Halle stanovil si za prvý dejinný skutok stvoriť spisovný slovenský jazyk. Jazyk sa stal tou zázračnou sieťou, prostredníctvom ktorej sa Slováci dohodli a konečne sa aj vzájomne pochopili.

Už sme neboli iba Kysučania, Oravci, Turčania, Detvania, Gemerčania, Šarišania či Tekovčania, ale najmä a konečne Slováci. Štúr z nás stvoril národ. A práve spisovný jazyk vytvoril vedomie spoločnej identity národa! Teda Štúr ako kodifikátor a vedec. Keď mal jazyk, vykonal druhý skutok: 1. augusta 1845 založil Slovenské národné noviny, ktoré ako šéfredaktor profiloval na prvú politické Slovenské národné noviny. Takto z roztratených ostrovov vytvoril súvislú pevninu povedomia. Novinár Štúr dosiahol zázrak, keď z národa v predklone zmenil Slovákov na povedomý a sebavedomý národ, ktorý osud zmenil vlastnými skutkami.

■ PRVÝ POLITIK

Napokon je tu aj tretí skutok, keď sa Štúr presadil v uhorskom sneme ako poslanec za kráľovské mesto Zvolen a stal sa prvým slovenským profesionálnym politikom. Prvý stvoril zo Slovákov politický národ a priviedol nás na prah zápasu o vlastnú slobodu – za vlastné sebaurčenie

národa. A schopnosť vizionára, prokora Slovenska potvrdil v praxi skutkami ako jeden z vodcov Slovenského povstania v rokoch 1848 – 1849, keď spolu s Hurbanom sformoval gardy dobrovoľníkov, aby sa Slováci od čias Nitrianskeho vojvodstva so zbraňou v ruke postavili na obhajobu vlastných občianskych i národných práv.

No Štúrovým najväčším skutkom dejinného významu je to, keď po založení prvého politického orgánu – Slovenskej národnej rady – 19. septembra 1848 vyhlásil „neodvislosť“ Slovenska a Slovákov od maďarskej štátnej moci. Všetky moderné štáty: Taliansko 17. marca, USA 4. júla, Francúzsko 14. júla oslavujú svoj Deň nezávislosti. V celej Európe ho nemá jedine Slovenská republika, aj keď sa jej priam núka, aby si za Deň slovenskej nezávislosti zvolila Štúra 19. september 1848. Vo vedomí Slovákov sa ním nikdy nemôže stať ani 1. september, ktorý majú ľudia zafixovaný ako začiatok školského roka, a ani 1. január, lebo to je zase iba začiatok nového roka. Kým slovenskí politici nepochopia toto, nikdy sa Slováci nenaucia stotožniť vlastné mysle s novou slovenskou štátnosťou. Prijatie zákona o Dni slovenskej nezávislosti je inšpirácia, aby sme v 21. storo-

čí Štúrov zakladateľský skutok z 19. septembra potvrdili ústavným zákonom v slobodnej demokratickej republike. Štúrovou výzvou k dnešku je, ako stvoriť zo Slovenskej republiky štát, ktorého kultúra a duchovno bude jeho základným kameňom. Lebo štát bez kultúry nemá zmysel. Myslím na takú národnú kultúru, ktorú budú podopierať tri piliere.

■ ODKAZ SVÄTOPLUKA

Po prvé: úcta k jazyku, k materinskej reči, ktorá vytvára v nás spoločný svet významov. Iba ten nám umožňuje nielen komunikovať, ale najmä to, aby sme sa Slováci ako národ stali spolupatričnými, aby sme si uvedomili, odkiaľ prichádzame, kto sme a kam ideme.

Po druhé: je to úcta k spoločnému priestoru, územiu, na ktorom žijeme, čo pre Slovákov predstavuje spoločnú vlasť.

A po tretie: poznanie a úcta k vlastným slovenským dejinám, k histórii, k osobnostiam, teda k spoločne prežitým osudom našich predkov.

Tieto tri vrstvy tvoria národnú kultúru. Tak sa nahlas spýtajme, ako s týmito tromi vrstvami narábame dvadsaťjeden rokov vo vlastnom nezávislom štáte? Ako pestujeme úctu a lásku k materinskému jazyku, keď to nevieme dosiahnuť ani

vo verejnoprávnych médiách, ktoré platíme zo svojich daní? Ako pestujeme vlastenectvo mladých ľudí, keď nepoznajú ani základné historické osobnosti Slovenska? Ako budujeme poznanie a kritický vzťah k vlastným slovenským dejinám? O toto sa popri rozvíjaní národnej identity a hodnoty občianstva, bezpečnosti a prosperity má starať nezávislý štát. Na to sme nezávislú Slovenskú republiku 1. januára 1993 zakladali! Práve toto sú najväčšie zlyhania slovenskej politiky.

Ľudovít Štúr je predstaviteľom moderného politického demokraticizmu, sformoval demokratické hnutie štúrovcov, keď na hrade Devín 24. apríla 1836 mladí evanjelickí intelektuáli dobrovoľne zložili sľub vernosti slovenskému národu a rozhodli sa celoživotne venovať sily na jeho povznesenie. Tento skutok vychádzal z nadšenia a ochoty merať sa s veľkými panovníkmi z čias Nitrianskeho vojvodstva a Veľkej Moravy, ako boli knieža Pribina, Rastislav a kráľ Svätopluk.

■ SLUŽME SEBE

Mená Velislav, Miloslav, Horislav, Borislav, Dobroslav, ktoré štúrovci prijali, symbolizovali slovenskú vzájomnosť a Štúr ich našiel v epose Jána Hollého Svätopluk. Budoval a upevňoval kresťanský ekumenizmus spolupráce s katolíckymi bernolákovskými intelektuálmi – dohodou na čachtickej katolíckej fare 10. augusta 1847 – a rozvinul cyrilometodskú kultúrotvornú a svätoplukovskú štátotvornú tradíciu.

Čím by sme teda boli bez Štúra? Tým, čo sám povedal pred vypuknutím Slovenského povstania: Len hromádkou koží otrockých! Skúste si predstaviť, že by sa v Poľsku nejaký zmyslov zbavený človek odvážil odstraňovať sochu Mickiewicza, v Taliansku Garibaldiho alebo v Nemecku Goetheho? Ale na Slovensku sa v rokoch 2010 a 2011 takí duchovní bezdomovci našli, preto musela Matica slovenská Pomník štúrovcov v hlavnom meste SR v Bratislave zachraňovať. Budúci rok bude rokom 200. výročia Štúrovho narodenia. Usilujme sa do života uviesť veľkú Štúrovu občiansku myšlienku o politike ako o službe národu: „Najskôr musíme slúžiť sebe, potom iným... Slováci! Všetko čo sme robili, robili sme pre život slovenský, život váš!“

Z vystúpenia v rámci Národnej púte na Devín 3. mája 2014. Medzititulky redakcia.

vykrúcaj, Červené jablčko a Háj, husičky, háj, ale aj tanečné vystúpenie, ktorými deti privítali jar. Nechýbali hry a riekanky na lúke, pásmo spevu a tanca z dedinských lúk a pásmo ľudových zvykov s nezvyčajným názvom Kozipolka.

V posledných dvoch vystúpeniach deti predviedli zvyky, ktoré naši predkovia dodržiavali pri svadobných obradoch. Na čepčenie nevesty v podaní detí z Lipníka prítomní diváci len tak ľahko nezabudnú. Bol to nezabudnuteľný a krásny estetický zážitok.

Podakovanie patrí všetkým, ktorí venovali nielen svoj čas, ale aj kus svojho srdca deťom a ich príprave na toto zaujímavé folklórne podujatie. Ak takíto zanieteni ľudia budú žiť, dovtedy bude žiť aj kultúra našich predkov a ich odkaz pre súčasnú mladú generáciu: Vážte si svoju históriu a kultúru, sú v nej ukryté bohaté duchovné poklady.

Pätnásť sviečok na torte handlovských kahančekov dohorelo a my sa tešíme, ako zapálime na budúci rok šestnásť.

Zanieteni ľudia pripravili zaujímavé folklórne podujatie Handlovské kahančky už pätnásť rokov

Dagmar STRMEŇOVÁ — Foto: archív SNN

V predvečer 1. mája sa Dom kultúry v Handlovej zaplnil zvedavými rodičmi, starými rodičmi a tými, ktorí si nenechali ujsť prehliadku ústnej ľudovej slovesnosti v podaní detí materských škôl handlovskej doliny. Medzi hosťami nechýbal ani primátor Handlovej Ing. Rudolf Podoba, viceprimátor Dušan Klas a vedúci Oblastného pracoviska MS v Prievidzi Vlastimil Uhlár.

S nápadom šíriť slovenský folklór medzi najmladšími prišiel pred pätnástimi rokmi Miestny odbor MS v Handlovej a rodičmi tohto úspešného podujatia, ktoré našlo odozvu v širokej verejnosti, bola Jozefína Maslíková a Imrich Izák – vtedajší predseda MO MS v Handlovej.

Úvod už tradične patrilo video-projekcii, ktorou sa prezentovali MO MS, a rozprávke o Maťkovi a Kubkovi. Zaujala nielen deti, ale aj dospelí si spomenuli na staré, klasické a poutné slovenské rozprávky.

Nasledovalo vystúpenie tanečnej školy VOLCANO, po ktorom sa na javisku postupne predviedli mater-

ské školy z Handlovej, Jalovca, Lipníka, Malej Čause a z Chrenovca-

Brusna. Diváci mohli sledovať ľudové tance pod názvom Tancuj, tancuj,

VÝBEROVÉ KONANIE

Obsadzované miesto: RIADITEĽ FINANČNO-EKONOMICKÉHO ÚTVARU MS

Finančno-ekonomický útvar MS, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Náplň práce: riadi FEÚ, pričom dbá na dodržiavanie právnych predpisov v účtovnej, mzdovej a rozpočtovej oblasti. Vypracúva návrh rozpočtu MS a priebežne kontroluje jeho plnenie. Vypracúva ročnú správu o hospodárení MS. V spolupráci s Ministerstvom kultúry SR pripravuje návrh zmluvy o účelovej dotácii zo štátneho rozpočtu. Organizuje, riadi a vedie účtovnú evidenciu, spracúva ročnú účtovnú uzávierku a daňové priznanie. Plní ďalšie úlohy vo finančno-ekonomickom útvare.

Termin nástupu: dohodou
Požiadavky na uchádzača:
– vysokoškolské vzdelanie II. stupňa
– riadiace a organizačné schopnosti
– znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni)
– samostatnosť, komunikatívnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť

– koncepčný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti
– ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – FEÚ MS

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

Obsadzované miesto: RIADITEĽ TECHNICKO-INVESTIČNÉHO ÚTVARU MS

Technicko-investičný útvar MS, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Náplň práce: riadi TIÚ, pričom dbá na dodržiavanie právnych predpisov v oblasti nakladania s majetkom. Vypracúva návrh hospodárenia s majetkom. Organizuje, riadi a vedie evidenciu majetku. Zabezpečuje chod a prevádzku budov MS. Plní ďalšie úlohy v majetkovo-ekonomickom útvare.

Termin nástupu: dohodou
Požiadavky na uchádzača:
– vysokoškolské vzdelanie II. stupňa
– riadiace a organizačné schopnosti
– znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni)
– samostatnosť, komunikatívnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť

– koncepčný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti
– ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – TIÚ MS

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Mení sa svet a či sa nemení?

Názory na otázku v nadpise – či sa teda svet mení alebo nie – sa prudko rozchádzajú. Ved' pred sto štyridsiatimi rokmi sa naši predkovia nedokázali presúvať z miesta na miesto rýchlejšie ako kňmi, svet bol teda oveľa väčší ako dnes. Taká cesta z Bratislavy do Trnavy sa nedala stihnúť skôr ako za deň, konskou železnicou za pol dňa. A nebolo ani mobilov a ani iných prostriedkov bleskovej prenosu informácií. Keď Štúr napísal Adele Ostrolúckej – vlastne ani nie priamo jej, ale jej rodičom – v pondelok, list dostala až koncom týždňa.

Aj postavenie slovenského národa v tom základnom bode bolo ešte pred sto rokmi a dnes absolútne iné: dnes slobodne môžeme používať slovenčinu, a to dokonca aj na jazykovo zmiešanom území, máme všetko, čo má mať suverénny národ aj štát. Len otázka znie tak, či tento národ je suverénny a v akej to Európe sa nachádza. Pri hľadaní odpovede naďal som na text, ktorý v roku 1880 napísal vtedajší „otec národa“, politik, národovec, kňaz, spisovateľ, vydavateľ, doktor Jozef Miloslav Hurban:

„Dnešná Európa, tí dnešní hodnostári, diplomati, kniežatá ľudu a národov – všetko to slávne reprezentovanie hmoty, tela a mäsa už nahnitého. Hľa, výsledky odpadávania od kresťanstva, ťahajúce sa od konca minulého storočia. Deizmus, ateizmus, encyklopedisti, nacionalisti, materializmus, liberalizmus – a ... bordely, fabriky na karty, pálenie, beštialia v palácach a chalupách... Ťažko je Rusom pomáhať ujarmeným Slovanom. Hneď ako ktorému pomôžu z blata, ten sám sa zdvihne proti nim a vydá sa za nástroj vrahom Ruska...“

Keby som dopredu neprezradil rok a meno autora... nehľadali by sme ho medzi dnešnými euroskeptikmi, ale aj mysliacimi eurooptimistami? Zdá sa, že svet sa mení, nemenia sa však ľudia, ktorí v ňom žijú. Ale ani – národy.

VÝBEROVÉ KONANIE

Obsadzované miesto: VEDÚCI POŽIČOVNE KOSTÝMOV A KROJOV MS

Požičovňa kostýmov a krojov MS, Škultétyho 1, 036 01 Martin

Náplň práce: Riadi a koordinuje činnosť pracoviska. Zodpovedá za hospodárske výsledky pracoviska. Zodpovedá za udržiavanie majetku a rozvoj aktív pracoviska. Plní ďalšie úlohy v zmysle stanov a vnútorných predpisov MS.

Termin nástupu: dohodou
Požiadavky na uchádzača: vysokoškolské vzdelanie II. stupňa riadiace a organizačné schopnosti znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni) samostatnosť, komunikatívnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť

konceptný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov je potrebné na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – PKaK MS
Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

TELEGRAFICKY Z MIESTNYCH ODBOROV

LITERÁRNA JAR ONDREJA ČILIAKA – (PRIEVIDZA) – Hornonitrianska knižnica v Prievidzi v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej v Prievidzi vyhlásila 1. marca 2014 literárnu súťaž v písaní poézie a prózy pod názvom Literárna jar Ondreja Čiliaka. Súťaž bola určená pre mladších (8 – 10 rokov), ale aj starších žiakov (11 – 15 rokov). Každý účastník mohol do 7. apríla prihlásiť tri až päť vlastných básní alebo jeden až tri prozaické útvary v rozsahu do päť strán. Odborná porota hodnotila celkovo tridsaťštyri súťažných príspevkov od dvadsiatich deviatich autorov, ktoré sa kvalitou vyrovnali uplynulým ročníkom. Slávnostné vyhodnotenie súťaže sa uskutočnilo 16. apríla v priestoroch knižnice. Za prítomnosti žiakov tretích a štvrtých ročníkov základných škôl bolo vyhlásených sedem víťazov, ktorí si prevzali zaujímavé ceny a knihy z Vydavateľstva Matice slovenskej. Tie do súťaže venoval Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi. Žiaci si navzájom čítali svoje príspevky, zhovárali sa o jednotlivých postavách, fantázii, o tom, čo je prvopis, štylistika či o vystavaní príbehu. Takisto diskutovali o tom, prečo sa zapájajú do literárnych súťaží. Regionálna autorka Vanda Rozenbergová dala deťom niekoľko dobrých rád pre začínajúcich spisovateľov. Zábavné a zároveň poučné vyhodnotenie súťaže zavŕšila báseň Kristíny Reiselovej Štvorlístok šťastia, ktorá dojala nielen prítomných dospelých, ale aj deti. Sme veľmi radi, že nám rastie nová nádej pre literárnu budúcnosť.

Viera ŠINSKÁ

STAVANIE MÁJA – (RIMAVSKÁ SOBOTA) – Miestny odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote zorganizoval 30. apríla 2014 podujatie Stavanie mája. Je to slovenská tradícia – mládenci stavajú máje mladým slobodným dievčatám, ale symbolizuje aj vznik nového života s príchodom jari. Túto tradíciu si zachovávame aj my maticiari spolu s deťmi z Folklórneho súboru Lieskoveček z CVČ Relax. Deti pod vedením Jarky Lajgútovej ozdobili dva máje farebnými stužkami, ktoré zabezpečil člen výboru miestneho odboru. Jeden máj postavili mládenci pri vchode do CVČ Relax. S druhým májom prešiel

metom so spevom veselý sprievod, ktorému vyhrával heligonkár. Všetci účastníci tejto akcie boli v krojoch, dievčatá mali na hlavách pekné venčeky a žiarili ako rozkvitnuté kvety. Máj postavili na dvore Domu Matice slovenskej. Cieľom podujatia nebolo len pripomenúť si túto tradíciu, ale aj stretnúť sa s maticiarmi, utužiť vzťahy, spoločne si zaspievať a porozprávať sa v príjemnom prostredí pri malom občerstvení. Keďže to bolo príjemné posedenie, tešíme sa na spoločné stretnutie pri ďalších akciách.

Elena NEBUSOVÁ

ROK M. R. ŠTEFÁNKA – (SPIŠSKÁ NOVÁ VES) – Klub Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika v Spišskej Novej Vsi privítal, že Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika v Brezovej pod Bradlom vyhlásila tento rok za Rok M. R. Štefánika. Počas neho si pripomenieme deväťdesiate piate výročie jeho tragickej smrti a sto tridsiate piate výročie narodenia (4. 5. 1919, 21. 7. 1880). Pietna spomienka sa uskutočnila 2. 5. 2014 pri pamätníku M. R. Štefánika od akad. sochára L. Kacvinského na Štefánikovom námestí. Program sa začal hymnou v podaní zmiešaného speváckeho zboru Cantus Villa Nova, vedeného Mgr. art. I. Gregom, básňou V. Beniaka Štefánik zarecitovala študentka Gymnázia Javorová ulica E. Wachterová. Flautové trio Mgr. M. Kotradyovej zo Základnej umeleckej školy prepoilo slávnostný príhovor predsedníčky Klubu S MRŠ v Spišskej Novej Vsi PhDr. R. Kormošovej, PhD. Potom program pokračoval kladením vencov, na ktorom sa zúčastnili predsedníčka Klubu S MRŠ R. Kormošová, zborový farár ECAV Mgr. J. Matys, za MO MS predsedníčka Mgr. J. Prochotská, P. Rusnák a Mgr. R. Wencelová, za Zväz vojakov SR klub SNV predseda Ing. L. Janiček, členovia Ing. J. Kollár a Ing. J. Lizák, za Zväz protifašistických bojovníkov M. Kuchár, Mestská polícia, za MsÚ prednostka Ing. Ogurčáková so svojimi spolupracovníkmi, študenti Gymnázia Školská ulica, žiaci ZŠ Nad medzou, členovia klubu a obyvateľka mesta. Program ukončil spevácky zbor piesňou Hoj, vlast' moja. Sprievod pokračoval po Letnej ulici k domu č. 64, kde je pamätná tabuľa venovaná spomienke na matku M. R. Štefánika,

ktorá tu žila pri synovi Ladislavovi. Akt polozenia venčka umocnilo už spomínané flautové trio. Poďakovanie za toto slávnostné podujatie treba vysloviť mestu Spišská Nová Ves, MKC, organizátorom a členom klubu, ale najmä MO MS, ktorý udržiaval štefánikovskú tradíciu v našom meste osemdesiat rokov a po vzniku Klubu Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika 3. 5. 2011 odovzdal štafetu jeho predsedníčke a výboru. Na celoslovenských oslavách na Bradle sa zúčastnili R. Kormošová, M. Nemčíková a M. Rusínková. Osobnosť M. R. Štefánika sa prostredníctvom študentov Gymnázia, Školská ulica dostane do základných škôl mesta, ktorí odprezentujú život príslušníkov rodiny v Spišskej Novej Vsi, Spišských Vlachoch a Levoči.

Jolana PROCHOTSKÁ

HVIEZDOSLAVOV KUBÍN – (LUČENEC) – Najstaršou a najprestižnejšou súťažou v oblasti umeleckého prednesu je Hviezdoslavov Kubín. Počas 14. a 15. apríla 2014 sa v Dome Matice slovenskej v Lučenci konalo regionálne kolo. Bol to už 60. ročník tejto obľúbenej súťaže, pretože sa nemožno čudovať veľkej účasti žiakov základných škôl, stredných škôl a gymnázií z celého okresu. Súťaž bola rozdelená do štyroch kategórií a za účasti svojich pedagógov deti, víťazi školských kôl, predviedli svoje recitácie odbornej porote, ktorá pod vedením Lubomíra Šárika a v zložení Jarmily Siváčkovej a Arpáda Szabóa mala neľahkú úlohu pri výbere tých najlepších. Víťazi z každej kategórie postúpili na Sládkovičovu Radvaň, ktorá sa konala v Banskej Bystrici. Z rúk predsedu poroty dostali diplom a riaditeľka domu Matice slovenskej každému odovzdala knihy a vecné dary a popriali veľa úspechov v škole a v osobnom živote. A tak ako v úvode riaditeľka Domu MS i riaditeľka NOS Mária Amrósiová všetkých privítali a popriali im veľa úspechov v súťažení, v závere zasa všetkým poďakovali za ich účasť a vyzdvihli prínos učiteľov, ktorí podporovali svojich žiakov v ich záujme o prednes poézie a prózy. Spoločne vyjadrili prianie, aby sa tu o rok v takejto príjemnej atmosfére stretli znova.

Simona ŠIMOVÁ

PRIPOMÍNAME SI

- 17. mája**
– dvestotridsať rokov, čo sa v Bratislave začalo vyučovanie na Kráľovskej právnickej akadémii (1784 – 1918)
– pred päťdesiatimi rokmi zomrel český maliar Jan Hala (1890 – 1959), ktorý svoju tvorbu zasvätil Tatrám a Liptovu
- 18. mája**
– pred sto štyridsiatimi rokmi zomrel vydavateľ a knihkupec Gašpar Fejérpataky-Belopotocký (1794 – 1874)
– osemdesiatin by sa bol dožil bývalý minister vnútra L. Pittner (1934 – 2008)
– kráľ vodného slalomu Michal Martián má tridsaťpäť rokov
- 19. mája**
– pred sto sedemdesiatimi rokmi (1844) odovzdala slovenská deputácia rakúskemu arcivojvodovi Ludovítovi nový prospobis, týkajúci sa práv Slovákov a menšin v Uhorsku
– stopäťnásť rokov od narodenia generála leteckva Jána Ambruša (1899 – 1994), pred vojnu držiteľa svetového rekordu v dĺžke letu malého lietadla, stíhača britského leteckva v druhej svetovej vojne, po februárovom prevrate 1948 emigranta
– pred šesťdesiatimi rokmi zomrel spisovateľ Peter Jilemnický (1901 – 1949), autor sociálnych románov
– okružie jubileum oslávi herečka Zdenka Studénková
– päťdesiat má náš olympijský víťaz a duša slovenského tenisu Miroslav Mečíř
- 20. mája**
– pred dvadsiatimi rokmi na Vodnom vrchu pri Bratislavskom hrade otvorili novú budovu NR SR
- 21. mája**
– stoosemdesiatpäť rokov od narodenia prvého nášho výtvarného fotografa Eduarda Koziča z Dubnice (1829 – 1874), ateliér mal v dnešnej budove veľvyslanectva USA
– pred sto tridsiatimi rokmi sa narodil maliar Gustáv Malý (1879 – 1952), v jeho bratislavskej súkromnej škole sa učili o. i. Ludovít Fulla, Cyprián Majerník, Ján Mudroch i Koloman Sokol
– v roku 1969 futbalisti Slovana Bratislava pod vedením trénera Michala Vičana vyhrali Pohár víťazov pohárov nad FC Barcelona 3:2, góly: Cvetler, Hrivnák a Ján Čaplovič
– slovenský kozmonaut Ivan Bella sa stáva päťdesiatnikom
- 22. mája**
– dvestopäť rokov, čo pri Viedni v roku 1809 vojská našej monarchie porazili Napoleona; bola to jeho prvá porážka, v bitke padol takmer celý slovenský Alexandrov pluk
– pred sto rokmi sa narodil univ. prof. Pavol Gál (1914 – 1979), vynikajúci zememerač
– sto rokov, čo zomrel aktívny maticiari, lekár a múzejník Ján Petrikovich (1846 – 1914)
- 23. mája**
– pred šesťdesiatimi rokmi vypukla v Trstenej vzbura, ľudia bránili odvečieniu farára; zasiahli jednotky ŠTB (1949)
– tridsaťpäť rokov, čo sa v Jaslovských Bohuniaciach spustil prvý blok jadrovej elektrárne s výkonom 440 megawattov (1979)
– osemdesiatpäť rokov by mal vynikajúci herec, režisér, scenárista a dramaturg Daniel Michaeli (1929 – 1980), iniciátor bratislavských televíznych pondelkov (vysielaní slovenských inscenácií v celej ČSR)

(jč)

MATICA SLOVENSKÁ V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI
MESTO LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ
ECAV NA SLOVENSKU SO SÍDLOM V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI
Vás pozývajú na

Oslavy 170. výročia založenia celonárodného kultúrneho spolku Tatrín

30. mája 2014 (piatok)

10.00 - 12.00 h Odborný seminár
mestský úrad Liptovský Mikuláš

31. mája 2014 (sobota)

14.00 h Oslavy 170. výročia založenia kultúrneho spolku Tatrín
Námestie Žiadostí slovenského národa, expozícia Tatrína a Žiadostí slovenského národa Múzea Janka Kráľa
14.15 h Detský folklórny súbor Dumbier
14.25 h Dramatické pásmo Tatrínska sednica (MADOS pri Dome MS, spevokol SENIOR)
14.50 h Pietny akt kladenía vencov
15.00 h Folklórna spevácka skupina z VAŽCA
15.20 h Folklórna spevácka skupina z VÝCHODNEJ
15.40 h Gajdošská folklórna skupina z Oravskej Polhory

13.00 - 16.00 h MATIČNÝ JARMOK LUDOVÝCH REMESIEL
Námestie Žiadostí slovenského národa

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GĚSPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVALNEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam e. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.